

BELLPUIG

ARTÀ

PRENSA
FORN

29 JUNY 1990 N° 29 -VI ÈPOCA- ANY XXXI REVISTA QUINZENAL (150 pts.)

SANT PERE - 1990

De l'ahir al demà.

El temps vola. La vida du un ritme trepidant. La tecnologia avança. El progrés ha arribat al darrer racó del món occidental, també a la Colònia.

Els canvis transcorreguts durant els darrers trenta anys han estat molt acusats. Tal vegada la Colònia és un dels llocs on aquests canvis han estat més pronunciats i s'han deixat sentir amb més força. Només fa trenta anys al nostre poble no es coneixia l'asfalt ni se sabia quan arribaria l'electricitat; el telèfon era gairebé un somni, la incomunicació era quasi total. La majoria dels illencs ni sabien per on queia la Colònia.

Aquest llogaret d'Artà, ignorat fins i tot per molts d'artanencs, amagat en el racó més oriental de la badia d'Alcúdia, allotjava un petit nombre de famílies les quals vivien pràcticament totes de l'agricultura. Les cases de Sa Pleta i des Camps Vells estaven totes habitades i el nucli del poble quedava reduït a mitja dotzena de carrers.

Però començaren a bufar els vents del canvi i arribà el progrés i amb ell l'electricitat i el turisme, i els coloniers començaren a vendre terres, enlluernats uns pels preus que oferien els que venien de fora, altres amb la il·lusió de construir-se una casa digna; i aquí i allà anaren sorgint nous establiments, cixamples i urbanitzacions.

És veritat que la Colònia no s'ha substituït com altres llocs de la nostra illa com poden ser Cala Ratjada, Cala Millor o Ca'n Picafort per posar tres exemples de les nostres contrades, però això no ha estat perquè no mancassin especuladors ni aprofitats, sinó perquè l'Ajuntament i el poble han tingut el seny suficient de preservar aquest lloc privilegiat entre la serra i la mar, de la bota destructora dels urbanitzadors que només miren per al seu propi interès i fan malbé l'entorn i el paisatge ...

És evident que el nostre poble segueix creixent, i a l'hora d'ara compta ja amb tota una sèrie de nuclis de població (Betlem, Montferrutx, S'Estanyol, Es Puig de Sa Murta...) Sembla que la tasca dels coloniers i residents ha de ser mantenir l'equilibri ecològic, no deixar-se enlluernar per la resplendor dels "duros" i pensar en el futur del nostre poble. No podem oblidar que si la Colònia avui té un poder d'atracció tan fort és perquè és diferent de la resta de llocs de l'illa; el dia que ho tudàssim hauria perdut tot el seu encant i possiblement els pretendents.

Cert que hem de viure el present, però a la vegada hem de preveure el futur i aquest ens el jugam a l'hora actual. No ens precipitem. Des del Torrent de Na Borges fins el Cap de Ferrutx, la "nostra" terra serà allò que nosaltres volguem que sia.

Revista quinzenal

Núm.29, 29 juny 1990

Redacció i Administració:

Rafel Blanes, 10. Artà.

Tel. 835033 (contestador automàtic)

Dipòsit legal: PM 57-1969.

Redacció:

J. Adrián, J. Amorós, G. Bisquerra, S. Conesa, M. Dalmau, A. Esteva, M. Gelabert, A. Genovard, P. Ginard, S. Ginard, R. Umbert, M. Mestre, J. Morey, A. Muñoz, C. Obrador, A. Picazo, J. Sureda, S. Tous, B. Tous.

Administració:

G. Bisquerra, C. i C. Guerrero, Mª A. Sureda, A. Vives.

Bellpuig no es responsabilitza del contingut dels articles que van firmats.

Imprimeix: Gràfiques Llevant. Ciutat, 55. Artà. tel. 562604

FORN DE SA PLAÇA

Panadería y pastelería
Especialidad en pastelería

Plaça de S'Aigua, 5   Telèfon 83 52 32   Artà

La Colònia encara el futur

Viure a la Colònia és avui encara una aventura de mida humana. La seva situació arraconada, que la va deixar fora de joc en els anys vertiginosos del creixement desbocat, li ha permès mantenir fins avui uns aspectes que més es valoren per ser escassos: tranquil·litat, no aglomeració, aigües netes, silenci... just el que avui reclama una societat que de cada vegada més s'orienta a les segones residències com a lloc de descans imprescindibles. Paradoxalment podria donar-se el fet que la Colònia trobi ara un rellançament econòmic interessant gràcies a haver-se sostret a un model de creixement en crisi. Avui el poble afronta en els propers mesos, unes actuacions que poden

millorar les condicions de vida.

Proveïment d'aigua i sanejament

Dur l'aigua a la Colònia és una vella aspiració a la qual pareixia difícil arribar. L'escassetat d'aigua a la zona i l'alt cost de les instal·lacions havien anat ajornant la qüestió i la provisió mitjançant camions cisterna era i és encara l'únic i costós mitjà amb què es compta.

El primer intent seriós per a la conducció d'aigua va ésser a l'any 1980 quan l'Ajuntament va redactar un projecte i va signar un conveni amb els propietaris dels pous de S'Ameterler per dur-ne l'aigua. Finalment no es va dur a terme perquè les ajudes que s'esperaven del gov-

Benet Capó Cursach,
delegat de l'Alcaldia

Bellpuig.- Com veus aquestes actuacions inminents a la Colònia?

Benet Capó.- Els nous serveis d'aigua, de residuals, la dotació d'infraestructura a Montferrutx... oferiran als residents i visitants unes condicions òptimes per a una zona residencial de categoria. Aquest grupat d'importants projectes que o bé estan aprovats o en vies d'aprovació, ens permeten vislumbrar amb optimisme l'evolució de la Colònia dins un pròxim futur i veure com prest quedaran cobertes unes mancances històriques.

B.- Com veus el model de la Colònia del futur?

BC.- Una zona residencial dedicada a turistes i visitants d'alt poder adquisitiu. La Colònia va cap a convertir-se en un nucli de segones residències, i hem d'intentar seguir potenciant aquesta via alhora que preservar la vida de poble que s'hi respira.

B.- Què opines de les previsions urbanístiques de les NNSS?

AJUNTAMENT D'ARTÀ

B A L E A R S

SANT PERE 1990 - MOLTS D'ANYS I BONES FESTES

ern van esser molt petites i es va considerar que el cost que haurien de suportar els usuaris seria excessiu.

Pareix que ara, deu anys després, s'ha aconseguit una substancial financiació del Consell Insular de Mallorca que farà viable el projecte a un cost realment interessant per als usuaris.

El projecte consisteix a fer arribar l'aigua des dels tres pous existents a S'Ametller fins a un dipòsit situat al coster del puig de Sa Murta mitjançant una canonada general, i a partir d'aquí distribuir cap a la Colònia. Dins el nucli urbà es durien a terme, alhora, les excavacions necessàries per establir la xarxa de conduccions d'aigua potable i les d'evacuació de residuals. La d'aigües residuals, però, no entraria en funcionament mentre no s'hagués construït la depuradora.

El projecte definitiu s'espera que estigui redactat abans de finals de juliol, perquè les obres puguin començar en el mes de setembre i

poder estar llestes el proper estiu.

El cost estimat de l'obra es calcula en uns 240 milions de pessetes de les quals un 70% estarà subvencionat a través del Pla Provincial d'Obres i Serveis. El 30% restant haurà d'anar a càrrec dels usuaris. Aquesta subvenció suposarà una aportació de 84 milions durant 1990 i altres 84 milions el 1991, amb un total de 168 milions. L'aportació dels usuaris serà de 72 milions de pessetes, que vendria a suposar un cost teòric d'aproximadament 95.000 pessetes per unitat de casa o solar. Com en altres casos de subvencions importants, es tracta de comparar les 95.000 a pagar per terme mig, amb les 220.000 que suposaria no tenir subvenció.

Pla d'embelliment.

Un altre projecte important per a la Colònia és el que es durà a terme per embellir el nucli urbà de la Colònia i Montferrutx. L'objectiu en aquesta urbanització, que té mancances importantíssimes d'infraestructura,

BC.- És desitjable que segueixi havent-hi un desenvolupament urbanístic però sempre i quan es faci respectuosament i evitant el que ha passat i continua passant a la majoria de nuclis turístics en què la massificació ha tancat el seu cicle de futur. Amb aquestes NNSS crec que això es pot aconseguir i, per tant, considero que són positives.

B.- Quins factors seran els importants per dur a terme aquest desenvolupament?

BC.- Un dels més importants és, sens dubte, l'ampliació del moll, ja que la capacitat actual, totalment desbordada, és un factor limitatiu que frena l'establiment de nous estadans. Avui del que hi ha demanda és del tàndem xalet-barca i el fet de l'ampliació de l'oferta de llocs de moll, suposarà una revalorització dels terrenys i un creixement de les segones residències, dins el model urbanístic que estableixen les NNSS.

B.- Quins són els problemes que té plantejats la Colònia?

BC.- Una de les aspiracions difícils d'aconseguir és el d'una assistència sanitària continuada, ja que el fet de la llunyania de la residència dels metges agreuja el fet de no tenir-ne cap aquí. El tema del transport públic, que de cada cop és menys important amb l'augment dels vehicles privats, seria també desitjable que tengués solució.

és dotar-la dels més imprescindibles servicis urbans: asfaltat de carrers, voravies i voreres, enllumenat públic i acondicionament de zones verdes. A la Colònia es pretén condicionar els carrers en mal estat i dotar de mobiliari urbà les places, zones

Camping Club San Pedro

Disponemos de:

Recepción, enfermería, salón de T.V.,
cafetería, snack, supermercado,
disco-pub, piscina, pistas de tenis,
voleibol, baloncesto, windsurf,
bicicletas, campo de tiro,
ping-póng, billares, etc.

públiques i carrers, i construir un edifici municipal per a usos cívics i administratius.

Els projectes que inclou aquest pla són els següents:

A la Colònia:

- Dotació de capa asfàltica als carrers en mal estat, amb un pressupost total de 12.285.129 pts.

- Dotació de mobiliari urbà a les zones públiques, amb un pressupost total de 3.195.976 pts, i que enclouria la instal·lació de bancs a les places, papereres als carrers, i dotació d'una nova instal·lació de parc infantil i una marquesina per esperar l'autobús.

- Construcció d'un edifici municipal amb un pressupost de

11.236.978 pts. Aquest edifici es faria a la plaça de la Bassa d'en Fasol, just devora el dispensari.

A Montferrutx:

- Execució de vials, voreres i voravies, i pavimentació asfàltica de tots els carrers que no en disposen amb un pressupost de 47.721.534 pts.

- La xarxa d'enllumenat públic de tota la urbanització, amb un cost de 83.166.152 pts.

- Execució i jardineria de les zones verdes, per un total de 5.738.628 pts.

- Dotació de mobiliari urbà a les zones públiques amb un pressupost de 3.403.170 pts.

En total s'invertiran a la zona 166.747.576 pts, de les quals els 60%, és a dir 100.048.545, vendran subvencionats per la Conselleria de Turisme. La resta, en el cas de la Colònia, aniran a càrrec de l'Ajuntament, mentre que a Montferrutx aniran a càrrec dels propietaris dels solars i cases de la urbanització.

Aquestes obres s'aniran fent per fases durant els anys 1990, 1991 i 1992.

La futura zona esportiva

Fruit del conveni entre l'Ajuntament i els urbanitzadors d'un dels polígons de l'eixample de la Colònia, els terrenys situats just darrere la Residència ben prest seran la zona esportiva de la Colònia. Hi haurà un camp de futbol de mides reglamentàries i una pista poliesportiva. Aquests terrenys seran cedits pels urbanitzadors en concepte d'aprofitament mitja i altres cessions obligatòries a fer a l'Ajuntament, i vendran a omplir un important buit dins les necessitats de la població.

La planificació urbanística

No hi dubte que la més important de les actuacions serà la pròxima aprovació de les Normes Subsidiàries (NNSS) per les repercussions que se'n derivaran en el futur.

Les previsions que fan les NNSS, aprovades inicialment, mostren quin podrà ésser el desenvolupament urbanístic de la Colònia, que es basa en tres eixos principals:

- Mantenir un creixement moderat dels actuals nuclis de població de tipus eminentment residencial.

- Potenciar la Colònia com a centre neuràlgic de la zona.

- Preservar totalment tota la costa que no es troba inclosa entre S'Estanyol i Betlem.

Així les zones urbanitzables es situen totes vora les actuals zones urbanes:

A S'Estanyol es preveu l'expansió cap a la Colònia mitjançant dos petits polígons urbanitzables que inclouen Cala Tonó i la punta Esquerda.

A la Colònia el creixement previst es situa entre els torrents que ara limiten la Colònia i Montferrutx i la carretera, com una zona d'eixample

Antoni Mus Munar, president del Club Nàutic.

Bellpuig.- Expliqui als nostres lectors què és i quina vida porta el Club...

Antoni Mus.- Es tracta d'una entitat social amb quatre-cents socis. En els últims tres anys hi ha hagut un increment del 50% a causa dels projectes en què ens hem embarcat. Tenim una junta de deu membres i duim a terme molta d'activitat. Promovem sobretot la vela, amb cursets amb monitors d'optimist. Enguany, per exemple, devers trenta-cinc o quaranta al·lots de vuit a catorze anys participaran en aquests cursets, que tenen subvenció de l'Ajuntament, del Club i la resta l'aporten els pares. Disposam de quatre bucs de propietat del Club per als al·lots que no en tenen. També tenim cinc quatre-vint que volem potenciar entre els al·lots a partir de catorze anys. També projectam organitzar el windsurfing i aglutinar tota l'afició de la comarca. Feim concursos de pesca al volantí, dos sopars de companyonia cada any i una paella a es Caló, tot i que enguany la farem a Cala los Cans. El Club Nàutic i el solar del costat són del Club i tenim el projecte de fer un edifici nou que sigui representatiu del club i iden-

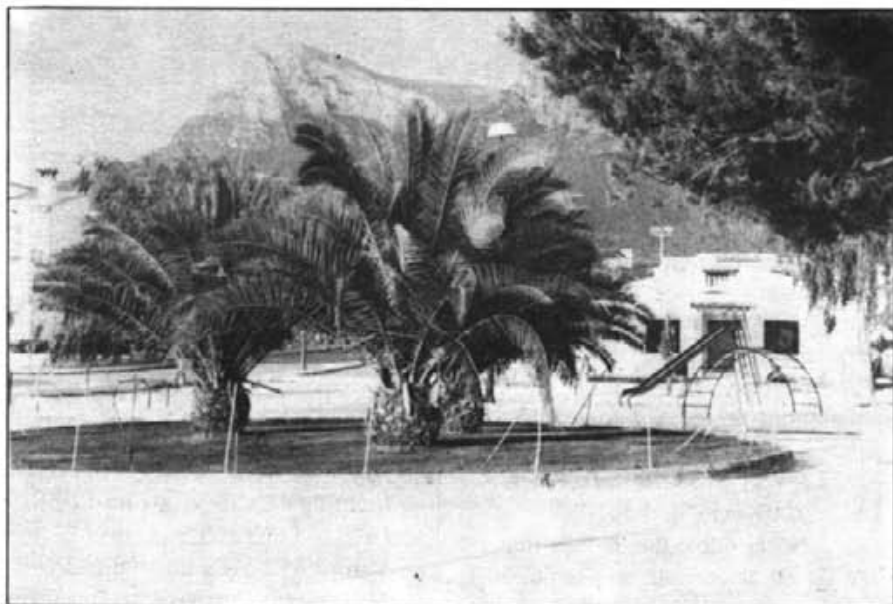
TONI RIERA

Plaza Primo de Rivera, 3 - Tel. 84 36 09
Fax 971 - 55 24 87 - 07500 MANACOR

ROTULOS LUMINOSOS

VALLAS PUBLICITARIAS

ROTULACION DE VEHICULOS

en forma de semicercle en torn dels actuals nuclis urbans. Es vora l'actual mollet on es preveu l'única zona d'expansió portuària, amb la qual cosa es pretén reforçar la centralitat de la Colònia. Aquesta idea de la centralitat del nucli de la Colònia és revela com a decisiva per a preservar el protagonisme social d'aquest nucli.

A Betlem l'expansió es preveu mitjançant la urbanització de la zona dels canons entre el torrent de Cala los Camps, Betlem i la carretera.

Fora d'aquestes zones es desqualifiquen tots els urbanitzables que existien i es preserva amb distints graus de protecció el paisatge. Així desapareix la possibilitat d'urbanitzar Sa Canova, Es Barracar i Es Caló.

És una opció entre les possibles, naturalment i inevitablement polèmica. És sabut que l'urbanisme és el motor de l'economia de les illes i, alhora, l'espasa que penja sobre el seu

futur. Un model experimentat fins ara que, en el parer de molts, ha tocat sostre. L'alternativa adequada és allò que enfronta distintes concepcions, tant a la Colònia com a altres indrets. Per una banda, no continuar creixent sense mesura i per l'altra millorar els estàndards sense aturar el creixement perquè encara queda molt sense urbanitzar. Dues idees oposades que també a la Colònia s'oposen entre si i que algun dia convindrà tractar en profunditat.

El port esportiu

Un altre projecte de realització més o menys imminent és l'ampliació del port esportiu. Un projecte que, com ens conta el president del Club Nàutic que el promou, no ha aixecat oposicions frontals i que repercutirà indiscutiblement en l'economia de la zona. La possibilitat d'unir a l'oferta de terrenys i edificacions la d'un lloc de moll pot estimular el mercat i l'expansió dels nuclis que envolten aquest centre neuràlgic que les NNSS dibuixen a la Colònia. En l'entrevista esmentada hi trobareu més informació.

ti ficador del poble, amb més local per als socis.

B.- I l'ampliació del mollet?

AM.- L'ampliació és un projecte que es començà fa poc més de quatre anys amb la presentació dels plànols, fets per Ricardo Collado, a l'Ajuntament. Un any després van ser aprovats pel consistori per a la seva tramitació, que encara no ha acabat. En aquests moments és a la Conselleria d'Obres Públiques després d'haver passat tots els tràmits, però la Llei de Costes fa afectar la seva tramitació, com també el nou reglament de ports esportius. Ara, aprovat inicialment, es troba en fase d'exposició pública. Finalment serà aprovat perquè ens consta que el conseller Sáinz hi té molt d'interès. La directiva, jo, el vice-president Andreu Galmés, tots, també n'hi tenim molt. I volem agrair a l'Ajuntament que ens hagi fet costat sempre.

B.- Com serà el nou port esportiu?

AM.- Tendrà dos-cents trenta-sis llocs inicials, de cinc a nou metres, que es modificaran segons la de-

Les comunicacions

A la Colònia només s'hi pot accedir amb vehicle privat. A la darrera reestructuració del transport públic es va suprimir la línia que permetia l'enllaç d'Artà amb la Colònia. L'oposició municipal i les protestes d'alguns veïns no serviren de res a l'hora de sospesar la suprema raó: la no rendibilitat de la línia. Aquest criteri, però, no hauria de ser l'únic a comptar i la reivindicació d'una línia de transport públic s'endevina com el futur cavall de batalla que més prest o més tard s'haurà d'emprenre.

Los Tamarindos

Teléf. 58 93 42
COLONIA DE SAN PEDRO
Artá (Mallorca)

PINTURA EN GENERAL

Miguel Sansó Torres

Major, 36 - tel. 58 90 97
Colonia San Pedro

ARTA

manda. Ja n'hi ha cent setanta-cinc de compromesos amb el primer pagament i hem aturat la reserva perquè no sabem quants ens n'obligarà l'administració obliga a deixar per a trànsits i lloguers. Hi ha una llista d'espera de quinze sol·licituds més. La financiació, que és al preu de cost, sembla assegurada i inclourà la construcció del nou edifici social per al club. L'ordre en què s'han fetes les reserves serà determinant a l'hora de les adjudicacions dels llocs.

B.- Cap a on s'orientarà l'ampliació?

AM.- Es continuarà el martell del faro i l'àrea del port inclourà fins davant els illotets de davant Ca's Català. La cova dels Coloms hi quedarà inclosa i es respectarà el mollet actual. A més, hem tingut moltes peticions perquè es conservi, com a record o relíquia, i naturalment fora d'ús, l'heroica barrera actual.

B.- Creu que la construcció d'aquest port ha de repercutir sobre la Colònia?

AM.- Jo crec que sí, una repercussió total. Tota la gent és favorable a aquest projecte, que podria ampliar-se fins als quatre o cinc-cents llocs. Crec que suposa una redinamització de la vida del poble: revalorització dels terrenys, cases, xalets, feina... riquesa. No té impacte ambiental negatiu, converteix la Colònia amb més el centre de tota la zona..

B.- Quins plaços de temps calculau per tirar envant el projecte?

AM.- Segons el conseller Sáinz, a finals de setembre podria concedir-se el permís i les obres per fer l'escollera podrien durar de sis a vuit mesos. Jo crec que en un any i mig, en total, pot estar tot acabat.

Miquel Sansó Binimelis, d'es Merendero.

Té 86 anys però és com una fletxa: prim, àgil, petit. Ha creuat l'estret de Gibraltar set vegades. No ha pres mai una aspirina, l'única malaltia que ha tingut fou la rosa després de fer el servici militar. És un gran aficionat als cavalls, per això duu molts de punts de sutura damunt el cos d'esclats que ha pegat i està convençut que el vi és la millor medicina per als vells; ell almanco en beu un tassó al matí, dos al migdia i altre tant al vespre. A més de ser l'home més vell del poble és un personatge conegut, respon al nom de Miquel Sansó Binimelis, "Geneca", durant molts d'anys, l'amo des "Merendero".

El diàleg que mantenim amb ell i la seva dona està farcit d'anècdotes. Després de mostrar-me un caramull de cossiols ben cuidats, que són una meravella i cuida la seva dona, empatam la xerrada que no me queda més remei que resumir i escriure amb l'article salat perquè perdria tota la seva gràcia.

El nostre personatge va néixer a Artà, al carrer de sa Sorteta. Quan tenia un any el dugueren a la Colònia. Sempre ha viscut al nostre poble llevat dels 22 mesos de servici militar que va fer a Africa on va recórrer distints indrets: Tetuán, Ceuta, etc. Al retorn del servici se casà, quan tenia 27 anys. La seva dona, de la qual tingué dues filles, morí al cap de 10 o 11 anys de casats. Més envant es tornà a casar amb la seva dona actual, Antònia Massanet Cabrer, de la qual ha tingut quatre fills.

Bellpuig.- Començam parlant des servici?

Miquel Sansó Binimelis.- Hi ha molt per contar. Vaig anar a sa guerra d'Àfrica, però no vaig matar ningú, jo només tirava a botelles per fer pràctiques, encara que vaig veure molts de morts, sa sort que vaig tenir va ser que me tocà estar a sa reraguarda.

B.- Quan tornàreu d'Àfrica i vos casàreu vos establíreu aquí on ara viviu? Què feieu?

MSB.- Feia de conrador. Encara que ses terres són primes, donaven per menjar perquè aleshores plovia, però quan s'aturà de ploure no collíem quasi res. També tenia molta vinya però amb freqüència ses borrascades me pentinaven es raïms.

B.- És ver que féreu un negoci amb sa possessió de Betlem?

MSB.- La vaig arrendar per tres anys, encara que no vaig arribar a anar-hi perquè sortí un altre arrendador que hi volia entrar, era un tal Vallori de Caimari que sortí d'un altre lloc. En aquell temps me donà 12.500 pessetes perquè jo anàs a Betlem i així poder entrar-hi ell.

B.- Sempre heu sabut fer negocis i, segons diuen, també contrabando.

MSB.- Hi havia molta rusca, llavonses. Quan jo era al·lot, aquí sempre estava ple de tabac; el teníem dins sa païssa i es sostre; mon pare anava combinat amb En March. Sa barca descarregava aquí baix i sa nostra caseta era molt avinent.

B.- Almanco teníeu s'anomenada de viure sense fer feina.

MSB.- Però no sabien de què anava. Ara, et puc assegurar que sé més de nit que de dia,

XOROI CARS

Rent a car

Tel. 58.90.37

Colònia de Sant Pere, Sant Marc, 8

Betlem, Avda. d'Artà, s/n

he navegat per mar i terra, en barques i camions; a vegades estava cinc dies a tornar per aquí. Quan ningú tenia cotxe, més que En Toni de sa Fonda que n'havia duit un de França, jo ja n'havia comprat set, lo que no menava, només conduïa moto; hi vaig gastar una fortuna...(Sa seva dona en aquests moments demana: "Tot això ho has d'escriure? I ell respon: "Pots posar tot lo que vulguis, tot és ver"). Però quan me vaig casar ho vaig deixar anar, sa dona no volia "lios".

B.- I es negoci des "Merendero", ¿Quan el posàreu?

MSB.- Devia ser l'any 1955 i l'hem tengut obert fins que hem pogut; crec que tancàrem el 1982.

B.- Quan obríreu record que jo era un al·lot i la gent deia que no teníeu res dins es cap, muntar un negoci en es racó més al·lunyat de Mallorca.

MSB.- I s'equivocaren del tot perquè va ser un èxit.

B.- Com diantre vos vengué aquesta idea?

MSB.- Sa meva dona ho tenia bé amb so "clero". Se pot dir que quasi ho muntàrem per mor de ses monges i es capellans. Noltros sabíem que feien moltes reunions i pensàrem que podien venir a fer-les en es "Merendero" i quedar a dinar. Per això començàrem per comprar sa finca, que fins llavors la teníem arrendada. Per pagar es primer plaç, que era de 25.000 pts, sa meva dona va haver de vendre tot s'or que tenia. Després anàrem a veure un amic de Palma, li compràrem mitja dotzena de taules i unes quantes cadires i li diguérem: "No pensis venir a cobrar, en tenir-ne ja t'ho direm".

B.- Com féreu es primers clients?

MSB.- Sa dona començà a escriure a gent coneguda per aquí i per allà dient: tenim peix fresc, mens de sa guarda, si voleu fer un dinar... i tenguérem un èxit rotund.

B.- Supòs que es secret era sa cuinera.

MSB.- Sense cap dubte; aquí se feia es "pavo del Rei En Jaume", que no n'han menjat enlloc més; servíem una sèrie de plats, entre ells arròs a la marinera, que com aquell no en podien trobar en tot Mallorca.

B.- I sempre teníeu peix fresc?

MSB.- Sí, perquè jo manejava prop d'una dotzena de xerxes, però aquí tothom comandava llevat de noltros.

B.- Què voleu dir?

MSB.- Jo arribava aquí amb 20 quilos de peix bo i si hi havia deu taules, tothom ja carregava i triava es seu peix sense esperar

que els ho donàssim noltros.

B.- Teníeu molta feina,

MSB.- Sa que en feia més era sa dona que no parava ni de nit ni de dia. Venien a les dotze de sa nit i volien una paella, la feia; arribaven a les cinc de sa dematinada quan se retiraven de ses sales de festa i demanaven xocolata amb "xurros", sa dona se posava a fer "xurros" i bunyols i lo que fos.

B.- Tenc entès que venien personatges importants.

MSB.- Venia gent de Palma i de per Madrid, gent "grossa". Es marquès de Villaverde ha dinat aquí; En Gurrea, que era es senyor de sa "casa Profidén", N'Estefania de Mónaco i es seu home, que s'havien casat ...

B.- I vos passaren moltes d'anècdotes.

MSB.- Moltes. Una vegada hi havia junts tots aquests personatges que t'he acabat d'anomenar, més es coronel de sa Guàrdia Civil. Estaven berenant. Amb això arriba una parella de guàrdies civils "xulets" i entraren sense dir ni bones tardes (ells no havien notat que a sa taula hi havia es coronel) En aquells moments En Gurrea vengué aquí dins i m'enflocà aquesta: Digau en aquests dos senyors que facin el favor de fugir escapats perquè les faran aprendre a saludar. I vaja si hi partiren acanalats per aquí darrera!

B.- Si haguéssiu de tornar començar sa vida ¿la voldríeu viure igual?

MSB.- No puc dir que m'hagi anat malament, enmig de tot he tengut sort i es temps de sa guerra es pot dir que vaig salvar sa vida perquè me tancaren a sa presó, tres mesos.

B.- I per què?

MSB.- Encara ara no ho sé, i això que ho vaig preguntar un raig de vegades. Pensa, jo només estava avesat a fer feina aquí i de política no en sabia res; en sé més ara que no llavonses. Quan demanava per què estava tancat me deien que callàs. No em mancava

res, perquè no he engreixat tant mai com es temps que vaig estar dins sa presó. Això va ser a Manacor quan va estallar el moviment.

Sa seva dona diu que l'agafaren per xerrar. Aleshores ell em conta lo següent:

MSB.- Jo venia d'Artà de vendre raïms, era dia 6 d'agost de 1936. Me top amb dos coloniers (m'anomena qui eren però silenciats els seus noms, tots dos són morts) i me preguntaren: "¿Que hi ha res de nou?"; jo vaig contestar: "Diuen que han desembarcat es rojos". Des cap d'un parell d'hores s'entregaren tres desgraciats (també me diu els seus noms) i me digueren: "Has de venir amb noltros" i solament no me deixaren posar es jac. Me dugueren a Artà on en retengueren dos dies, i després me dugueren a Manacor. Jo vaig dir a un guàrdia: "En esser per Bellpuig les botaré des camió". Es guàrdia em digué: "No ho provis, perquè amb aquesta puta llei et tiraran tan dret com sabran". Vaig preguntar: "Idò, ¿què he de fer?". Vés-te'n allà, que no et passarà res". I així va ser. Vaig veure molts de desastres però ningú mai se va empatxar de mi. Jo tenia molta d'influència i me respectaven. Coneixia "peixos grossos", ¿saps? de quan era contrabandista. Tot acabà bé.

B.- Què trobau des canvis que heu vist durant sa vostra vida?

MSB.- Que mai no havíem estat tan bé com ara. Es ver que avui en lleven molts des mig i això no està bé, però pel demés, tenim cotxes, comoditats... etc.

La conversa continuà una bona estona encara. L'amo en Miquel me contà un caramull d'anècdotes, no li podia fugir. Tan sols per acabar vos ne diré una de curta i graciosa que demostra ell com era. En un mateix dia anà a festejar a peu dues al·lotes, una vivia a Muro i s'altra a Sa Curia Vella. "Es que una no me bastava", deia. Al final no se casà amb cap de les dues.

Andreu Genovart.

NORMES D'ACTUACIO EN CAS D'UN INCENDI

1ª Avisar els serveis contra incendis:

Telèfons del SERPREISAL:

Parc d'Artà:

De 10:00 a 20:00 hores 56.20.57

Urgències fora d'horari habitual: 085

2ª Col·laborar en les tasques d'extinció:

- Anar cap al lloc de l'incendi.

- Posar-se a disposició de qui dirigeixqui l'extinció.

ELECTRICA XOROI

José A. Morales Martí

c/. Jazmín, 9
Teléfono 58 93 45

COLONIA DE SAN PEDRO
ARTA

SAUNA - PISCINAS
TENIS - SOUVENIRS

Restaurantes / Bar

Club Casa Naval

Andrés Genovard Ortega
DIRECTOR

BETLEM
Colonia de San Pedro
Artà, Mallorca

Teléfono 58 90 12

La Colònia: què li falta? què li sobra? urbanitzar més?

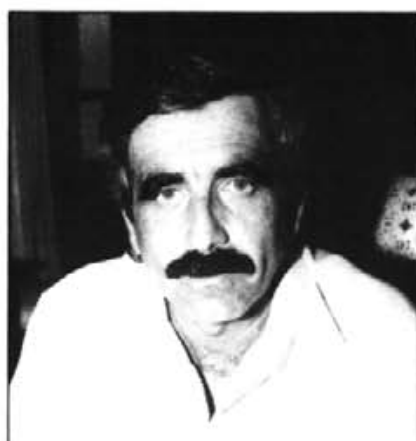
Toni Riera Cursach

Necessita un bon moll perquè el que tenim fa com a rialles. I la xarxa d'aigua potable i les residuals encara que ens costi molts de doblers. No crec que li sobri res... el camp abandonat, vinyes que s'han deixat perdre; és una llàstima, jo ho he vist tan ben cuidat!. Poden urbanitzar tot lo que vulguin, no hi veig gaire mal. Si no és ara serà d'aquí a deu anys, però acabarà per urbanitzar-se. ¿Quin mal fan?

Gabriela Genovart Orell

Mitjans de transport públic; més vigilància, sobretot a l'estiu i els caps de setmana. Sobra la mole dels apartaments de la vorera de la mar de S'Estanyol. Són un bunyol de mal gust, lo mateix que els darrers que han fet a Betlem vora la mar. En Es Canons ho han convertit en un femer. Urbanitzar? Així com està és marevellós. Ja n'hi ha prou de ciment. No hi ha perquè haver de destruir allò que és l'atractiu que tenim.

Salvador Martí Bisbal

Li és necessària la xarxa d'aigua potable i residuals. Millor si tinguéssim el metge algun dia més a la setmana. A l'estiu hi manca més vigilància. Sobren renous a hores intempestives, cans alloure a fora vila i al poble, al-lots que menen cotxe sense carnet. Fa un parell d'anys era de l'opinió d'urbanitzar. Ara he canviat perquè qualche dia tocarem les conseqüències. Avui ja no s'omplen els hotels.

Damià Bisbal Orell

Falta una farmàcia per no haver d'anar a Artà aposta a cercar el medicament; i que lo que es fa es faci ben fet. Sobra renou pels carrers. Diuen que Betlem és una cosa "multicolor" i que ses darreres construccions de S'Estanyol són molt lletges. Sa Canova ¿Per què no? tanmateix ja hi ha carrers. Ho han fet an Es Puig de Sa Murta.

Llorenç Planisi Cursach

Que l'Ajuntament se la miri amb els ulls que la s'ha de mirar. Avui hem d'anar molt alerta amb so xerrar perquè sinó la pedra ens cau damunt nosaltres mateixos. Hi ha moltes coses que es poden pensar però no es poden dir. Sobra gent que se vol aprofitar dels coloniers. Intermediaris. Si és per un bé públic, convé que s'urbanitzin. Seria una manera de viure sense haver de sortir del poble a cercar feina.

Antoni Llaneras Esteva

Falta més arbolat dins el poble; carrers en una sola direcció; peatonitzar més de la meitat de carrers en el nucli antic; reforma total del passeig marítim creant-hi zones d'esplai. Sobra massificació i gamberrisme dels caps de setmana. El planejament urbanístic actual és més que suficient. El Caló és intocable. Ravenna ja hi està, urbanitzada...però no estic d'acord amb els projectes inicials.

Aina Ginard Canet, la padrina de la Colònia

"Fer el bé i molta feina". Així es pot resumir la vida de la persona més vella del poble. Sa madona Aina Ginard Canet, la padrina de la Colònia.

Té uns ulls clars i transparents, un cap lúcid, una veu serena. El seu rostre, que no pot amagar el pas dels anys, reflexa una profunda pau. És la padrina de la Colònia, la dona més vella del poble. Té 94 anys solcats per la feina, les alegries i les penes. És sa madona Aina Ginard Canet "Caragola". No és coloniera de naixement, encara que sí ho és de vida. En el nostre diàleg ens remuntam a la seva infantesa. El seu pare es casà en segones núpcies i d'aquest matrimoni va néixer ella. Quan tenia un any la dugueren a Sa Curia Vella des Notari, on hi va estar fins als 26 anys. Després son pare llogà Betlem per sis anys i el darrer de la seva estança a Betlem es va casar amb l'amo En Pep Planisi Cursach, "Canai". Aleshores tenia 30 anys.

Bellpuig.- Què féreu durant ses vostres jovintuts per Sa Curia Vella?

Aina Ginard Canet.- Molta feina i de tota casta. Tant m'era anar a segar, com espigolar o entrecavar. Mon pare ens feia deixonar; me posava en es seu costat i en es des meus germans En Pep i En Miquel, i vengia feina!

B.- Com era sa vida aleshores?

AGC.- Molt dura i pobra. Però ens ajudàvem amb sos pocs veïnats que tenfem i era més suportable.

B.- Anàveu qualque vegada a la vila?

AGC.- No hi anàvem massa perquè era molt enfora. Quan ho fèiem, era amb carro; més envant inventaren es cabriols, però jo no hi vaig baixar mai. Mon pare tenia unes bones bísties i davallàvem amb una hora i mitja.

B.- Com vos divertíeu quan éreu jove?

AGC.- Amb balls de pagès. Mos juntàvem amb sos veïnats (amb Ses Sardes); n'hi havia una que nomia Francisca que era una eminència; ballava sa Mateixa que era un gust.

B.- En aquell temps ¿anàveu a nedar qualque vegada?

AGC.- Baixàvem amb mon pare i ma mare a Aubarca. Tenfem unes someres, les ensellàvem i hi carregàvem es trastos. A vegades fins i tot romaníem allà, fèiem sa vetlada i dormíem damunt feixos de càrritx.

B.- Creis que es joves d'ara s'ho passen tan bé com ho passàveu voltros?

AGC.- No, perquè fan maldats. Noltros anàvem més estrets. Ara hi ha massa llibertat.

B.- Bé, tornem a sa vostra vida. M'heu dit que vos casàreu en es 30 anys.

AGC.- Sí, i se pot dir que sense casera.

B.- Com és ara això?

AGC.- Ho vaig fer perquè hi havia necessitat. Així, casant-me amb En Pep va ser possible treure es seu germà Pere des servici militar.

B.- Després de casada, deixàreu Betlem. On anàreu?

AGC.- A Son Serra de Marina, allà hi passàrem tres anys, però tornàrem perquè tenguèrem problemes.

B.- I retornàreu a Betlem.

AGC.- Efectivament. En aquesta ocasió hi estàrem tres anys. Llavonses passàrem a sa Colònia perquè ets al-lots havien d'anar a s'escola.

B.- Es vostre home, l'amo En Pep, era es ferrer, i vós cosíeu senalletes, capells i, si mal no record, també confeccionàveu calçons.

AGC.- Sí, però anem per parts. En Pep feia de ferrer sense ser-ho, però era enginyós i com que no hi havia res més, s'havien de manyar ses coses. Jo vaig anar a Artà a Ca'n Joan "Mengo" (casat amb una Jutgera) que era un veínat de sa nostra posada i es dissabtes sa seva dona me cercava feina perquè fes vetlada amb ells i així vaig aprendre a cosir. Capells, en vaig arribar a ripuntar molts.

B.- Des de ses vostres jovintuts a ara hi ha hagut molts de canvis en el món. ¿Com els valorau?

AGC.- Crec que hi ha hagut massa "giro".

B.- I això és bo o és dolent?

AGC.- Hi ha bo i dolent.

B.- Contau-me una cosa bona de sa vostra vida.

AGC.- Sa relació amb sos veïnats. Eren molt servicials i mos ajudàvem entre tots. Quan mos mudàrem a Betlem vàrem carregar set carros de trastos i mos aidaren a fer es canvi; eren persones de tota confiança.

B.- Vos faré una pregunta molt personal: ¿Heu estat feliç durant sa vostra vida?

AGC.- A vegades. Sa meua vida ha estat: feina molta i procurar fer es bé sense mirar

a qui.

B.- Quin desig teniu en es vostres 94 anys?
AGC.- Que el Bon Jesús me'n dugui quan ell ho trobi, quan sigui s'hora.

B.- I pes poble de sa Colònia ¿què desitjau?

AGC.- Que tothom faci bonda (aquí li cauven unes llàgrimes).

B.- Com vos agrada més sa Colònia, així com està ara o així com era fa trenta anys?

AGC.- Què t'he de dir! Ara fa trenta anys érem més joves i mos agradava sa bulla, ara ... (aquí em fa una al·lusió en es seu nét Llorenç mort en accident de circulació es passat mes de gener, jo havia anat ben alerta a fer-hi cap menció, però ella me'n parla) Jo desvii sa conversa ...

B.- És vera que anau cada setmana a sa perruqueria?

AGC.- Fins ara hi havia anat cada setmana, ara ho faig cada quinze dies perquè me cans. Sa meua néta, N'Aina, vol que vagi molt "guapa".

La conversa ens du ara a parlar de la seva néta, amb la qual es discuteix alguna vegada, encara que padrina i néta estan alabades l'una de l'altra. La veritat és que he passat gust de parlar amb sa Madona Aina, una persona que encara, com diu ella, té els cinc sentits corporals ben condrets i a la que, els anys i la fe, li han ajudat a encaixar el millor possible la mort accidentada del seu nét. Tot un testimoni de l'enteresa i el seny que només posseeixen els vells. Sa madona "Caragola", la padrina del poble; la tendresa i el seny en una persona que ha sabut afrontar amb valentia les impertinències de la vida.

Madona Aina, que si Déu vol, arribeu als cent anys amb el cap així de clar i la consciència així de tranquil·la.

Andreu Genovart.

**Bar
Restaurante**

CLUB NÁUTICO

Especialidad: Pescados frescos

Tel. 88 91 47
COLONIA DE SAN PEDRO
Artà (Mallorca)

Pinturas

Tele

★

Complementos
para el pelo **Montse**

Calle San Marcos, 10
COLONIA DE SAN PEDRO

Tel. 58 90 08

La Colònia: què falta? què sobra? urbanitzar més? Quin és el seu atractiu?

Catalina Ana Ensenyat Gil

No li manca res, m'agrada així com està. Sobra la gent que no la sap disfrutar i que ve a especular i degradar l'ambient. Haurien de racionalitzar més les urbanitzacions i mirar bé aquí on les fan, fora destruir el paisatge ni els arbres. Fa 27 anys que vénc. M'agrada per la tranquil·litat i perquè ho conec de joveneta.

Miquel Riera Sureda

No li fa falta res, li sobren moltes coses: zones que estan urbanitzant i volen urbanitzar, jo no les urbanitzaria perquè es crea un ambient on veus més estrangers que no mallorquins. La meua família ja hi venia des de fa molts d'anys; jo en tenc 19 i en fa 19 que pas l'estiu aquí i m'agrada. M'hi sent molt a gust.

Rafael Pacheco Benito

Així com està, està molt bé, almanco és el que jo trob de cara al cap de setmana, cerc un lloc tranquil i aquest ho és. Sobren edificacions. Fan massa xalets, per Betlem en fan sense to ni so. Abans era més bell. Res de noves urbanitzacions. M'agrada sense cases, així com està. Vénc des de petit amb els meus pares i he seguit venint perquè m'agrada. Ara no hi tenc casa peròestic a casa dels meus amics.

Francisco Rosa Molina

Hauria de tenir unes comoditats que no té com és per exemple la xarxa d'aigua potable. No li sobra res. No m'opòs a les urbanitzacions, això donaria vida a la Colònia i a mi me convé, però noestic d'acord del tot així com es construeix. S'hauria de fer respectant el caràcter rústic de la zona. Amb una paraula, que el que se faci, es faci ben fet. És un lloc on es pot viure bé, tranquil, sense problemes, encara no hi "Choriceo".

Pilar Greco Castaño

Li manquen poques coses: aigua i recollida de les residuals. Tal vegada una associació de veïnats. M'agrada més la Colònia d'ara fa deu anys que no la d'avui i possiblement d'aquí a deu anys m'agradi més la que tenim avui si és que s'urbanitza tot el que hi ha en projecte. És un lloc meravellós i privilegiat: la mar, la muntanya, un lloc agradable.

Celina Federlain

M'agradaria que quedàs com està. Li manca una farmàcia. Li sobren renous, especialment els de les motos. No podem fer res contra el progrés de les urbanitzacions, però és ben hora de preguntar-nos si no hauríem de dir: Basta! Crec que estaríem millor. La seva tranquil·litat i perquè és un lloc encantador. Com a residents ja hi duim 17 anys i de vacances ja en duim altres tants.

PROGRAMA DE FESTES COLONIA DE SANT PERE

Dijous, 28 de juny:

19:30 Contes contats per na Catalina Contacontes. A la Biblioteca Municipal (local del Centre Cultural).

21:00 Vetllada especial per a la tercera edat. Actuació de la Coral de la Tercera Edat d'Artà. A l'església. A continuació, ball amb orquestra a la Plaça.

Divendres, 29 de juny:

11:30 Amollada d'ànneres i jocs. A la platja.

18:00 Cucanyes i carreres de cintes. Davant el Bar Centre.

20:00 Ofici de Sant Pere. Predicarà don Bartomeu Suau Mayol.

21:00 Inauguració de l'exposició "Sa Canova contra Ravenna". A l'Escola Unitària.

22:00 Teatre: "Mon pare és un gran partit", a càrrec del grup Coverbos. A la plaça de Sant Pere.

Dissabte, 30 de juny:

11:00 Regates d'Optimist. Organitzades pel Club Nàutic.

11:30 Amollada d'ànneres i jocs per a nins. A la platja.

18:30 Partit de futbol C.D. Artà - Colònia de Sant Pere. Al camp municipal, vora la residència.

19:00 Actuació del Grup Cucorba. A la Plaça de Sant Pere.

22:30 II Marató de la Colònia. Sortida de davant el bar Centre.

23:30 Gran Verbena. Actuaran els grups Melodías de Oro, Els Mallorquins i The Tots.

Diumenge, 1 de juliol:

11:00 Regates d'Optimist. Organitzades pel Club Nàutic.

12:00 III Mostra i tasta de vins. Al Centre Cultural.

15:30 Circuit Ciclista. Organitzat pel Club Ciclista Artanense.

18:30 Partit de Voleibol. A les pistes del Camping Club San Pedro.

20:00 Concert de la Banda de Música d'Artà. A la plaça de Sant Pere.

22:00 Festa pagesa, a càrrec de l'agrupació Artà Balla i Canta.

24:00 Grandiosa revetla. A la platja.

Peluquería y Estética **BARBARA**

- Limpieza de Cutis.
- Manicura.
- Depilación.

Calle San Marcos, 3. Tl. 589058

FONTANERIA **JUAN FORTEZA**

San Juan, 35. Tl. 58 91 67
Colonia de San Pedro

Comestibles i Souvenirs **S'ESTANC**

Verge Maria, 14
Colònia de Sant Pere

PELUQUERIA **ROCAMAR**

Abierto todo el año

Sant Mateu, 9. Tl. 58 91 94
Colònia de Sant pere

Aniversari del Grup Independents

El dissabte dia nou de juny els membres del Grup Independents es reuniren a Can Faro per celebrar amb un sopar i ball l'onzè aniversari de la seva constitució. Més de vuitanta comensals feren festa fins ben entrada la nit.

Dimissions a l'Institut

En aquests moments de final de curs la junta directiva de l'Institut Llorenç Garcías i Font, presidida per Maria Dolors Carbonell Alemany, ha presentat la dimissió. Oficialment és a causa d'haver-se trencat l'equip directiu a causa del trasllat de dos dels seus membres a altres centres. Extraoficialment sembla que també ha pesat la introducció de la reforma, tant per la manera com s'ha fet per part de la Direcció Provincial, com per el nul entusiasme demostrat pel claustre del centre per aquesta qüestió. En el moment de tancar la redacció no hi havia encara solució al problema de la dimissió.

En un altre ordre de coses cal dir que totes les preinscripcions per al proper curs 90-91 han estat admeses. Els alumnes que acreditin la possessió del Graduat Escolar podran formalitzar la matrícula ja sigui a BUP o al Batxillerat Experimental.

Falsos policies?

Setmanes passades a un conegut bar del poble uns policies procediren al registre dels parroquians que hi trobaren i a la incautació d'algunes dosis de substàncies prohibides. Allò més curiós va ser que, a la vista d'una patrulla local de la guàrdia civil, abandonaren precipitadament el local i no se'n va saber res més. La premsa diària va recollir aquest fet tan estrany i pel poble s'ha comentat fort. Amb tot i segons persones que hi eren, hi ha cosa que no concorda. La forma d'actuar no semblava la de falsos policies i, a més, semblaven tenir clar què era el que cercaven.

A la setmana següent es repetí la pescada, aquest cop amb més personal i vehicles. Igualment detencions, registres i incautacions. La cosa es va complicar perquè alguns clients, fent referència al pas de la setmana anterior, s'ho agafaren a

broma. I no ho era. Més detencions. Algú va anar a cercar el batle, que va impedir que certs malentesos es complicassin més.

Tota classe de comentaris han circulat i la veritat és que ens ha estat realment impossible de treure'n clarícies. No obstant això, espigolant d'aquí i d'allà i donant crèdit a fonts que en altres ocasions han resultat ben informades, alguna cosa n'hem tret i l'exposam amb tota classe de reserves. Per exemple, sembla fora de dubte que no hi ha hagut tals policies falsos. En segon lloc, pareix que tot era una operació encaminada a agafar un subjecte de pes que podria estar relacionat amb un tràfic il·legal de medicaments i que podria ser el proveïdor d'un mercat setmanal localitzat a Artà. En tercer, sembla que l'operació no va tenir èxit, o que hauria fracassat perquè ara l'aviram, esvalotat, haurà buidat cap a altres indrets. En quart, que la confusió podria provenir que distints sectors de les forces d'ordre haurien actuat descoordinats i desconeixent uns el que feien altres. I finalment, que el cap de fil del cabdell ara embullat podria ser que fos la detenció dels assaltants del bar Centro, a mitjan mes de maig, i les posteriors pesquisses per aclarir les seves activitats.

Cançons de la Mediterrània

A partir del dotze de juliol i durant quatre dies tindrà lloc a Ciutat la sisena edició de **Cançons de la Mediterrània**, que, com de costum, reunirà una sèrie d'intèrprets de la música actual dels països del Mare Nostrum. En aquesta edició hi actuaran tres representants de la música

Antoni Gili i Ferrer

ANTONI LLINÀS.
MISSIONER DE MISSIONERS

Biografia del Pare Llinàs

Mn. Antoni Gili i Ferrer acaba de publicar el seu darrer treball d'investigació històrica titulat **Antoni Llinàs, missioner de missioners**.

Tot seguint la línia de recerca que l'autor ha vengut realitzant al llarg de nombroses obres relacionades amb el passat històric del nostre poble, Mn. Antoni Gili, a través d'un treball minuciós i profund, ens presenta la biografia d'un artanenc il·lustre: el P. Antoni Llinàs.

L'autor pretén, tal i com ell ens indica, divulgar la rica personalitat d'un home que, en el segle XVII, fou capdevanter en el quefer i en el reviscolament missional d'Espanya i d'Amèrica.

Perquè, efectivament, la figura del P. Antoni Llinàs és, indiscutiblement, la d'un personatge virtuós que necessitava d'una publicació com aquesta per recuperar el lloc que li correspon a la galeria dels més il·lustres avantpassats nostres.

Enhorabona a l'autor.

més occidental: Toti Soler (dia 12), Els Valldemossa (dia 14) i Paco de Lucía (dia 15). També representants de França, Itàlia, Grècia, Israel i Síria. Els recitals es faran al Parc de la Mar i és d'esperar que, com de costum, hi hagi artanencs interessats en aquesta manifestació artística que de cada any guanya prestigi.

Obres a carrers i places. - En aquest dies es duen a terme una sèrie de millores als carrers i places de la vila. En primer lloc a la plaça de davant l'Almudaina i el Monument. L'abeurador s'ha enderrocat, l'estàtua d'en Sarasate es transllada més al centre i es condiciona el pis amb zona ajardinada. Les obres, diuen, estaran llestes per Sant Salvador.

Als carrers s'hi fa una nova fase de capa asfàltica amb aglomerat. Aquest pic ha tocat als carrers Puresa, Quatre Cantons, Antoni Llinàs, Fondo, Recte, Parròquia, Antoni Maura, Batlessa, Botovant, Calvari, De Sa Creu, Convent, Penya Rotja, Hostal, part de Ses Parres, Nou i Avenguda Argentina. En aquest darrer se li ha canviat la capa superior en uns trenta centímetres perquè l'asfaltat es consolidi per molt de temps.

També està previst l'asfaltat del carrer Abeurador, Recte i plaça de s'Aigua tot d'una que s'hagi instal·lat la canonada per desviar les clavegueres carrer Abeurador avall i així alleugerar la general de la síquia que, en no poques ocasions, no pot recollir tota l'aigua.

Nou Centre Mèdic

Per dia vint-i-nou de juny està prevista la inauguració d'un nou centre mèdic, el Clínic Artà, ubicat al número 39 del carrer Ciutat, que atindrà visites particulars i que serà regentat pel conegut metge don Miquel Mestre Genovard i don Enric Mas Quetglas. En la inauguració, que serà a les nou del vespre i a la qual s'ha convidat el poble, s'hi presentarà el programa de funcionament.

Recollida de fems, queixes

Sembla que el primer carrer de la volta de recollida de fems és el carrer Ciutat, lloc molt concorregut en aquestes hores d'estiu en què molta de gent se'n va a la fresca. Les olors que la recollida provoca són el motiu de queixa dels veïnats i de la concurrència. Demanen si no es podria fer una mica més tard.

Excursió dels residents

Dimecres dia sis del present mes de juny, els residents de la Posada dels Olors juntament amb el personal de servei i alguns simpatitzants de la Residència, anàrem d'excursió per a celebrar el tradicional pancaritat fent una petita excursió.

Enguany tenguérem el gust de visitar el convent de la Beata de Sencelles. Després d'encomanarnos a Ella, davant el seu sepulcre, partírem cova dreta a fer la segona visita, a la casa de la Fauna Ibero-Balear, de Costitx. Acte seguit ens acomodàrem en el restaurant on menjàrem la gustosa empanada.

Ens transportà un comodíssim autocar de l'empresa Sard, que fou contractat per la Caixa de Balears, "Sa Nostra".

Agraïm a la direcció de "Sa Nostra" d'Artà el seu esforç per fer possible que el nostre desig es tornàs realitat. També volem agrair el servei desinteressat a totes les persones que ens acompanyaren en aquesta diada.

Moltes gràcies i que per molts d'anys.

Els residents.

Exàmens de música i final de curs de l'Escola de música

Dissabte dia 29 de juny hi ha previst, al dematí, els exàmens finals de tots els nins i nines d'Artà que estudien música en el local de l'Escola de música. L'endemà, dia 30 al Convent i a les 21 h., hi haurà la festa de fi de curs a la qual es convida tota la gent.

GERALD VINCENT

escola d'idiomes
NINS I ADULTS

- * ANGLÉS, FRANCÉS, ALEMANY
- * RECUPERACIÓ I REFORÇ D'EGB, BUP I COU
- * ANGLÉS A ANGLATERRA

(CURSETS ESPECIALS D'ESTIU)
INFORMAU-VOS

POMPAS FUNEBRES ARTANENSES

Av. Ferrocarril, 33 - ARTA

Para avisos y preavisos: Tel. 56.30.96 56.39.34

Nocturnos y festivos.

Moguda eclesial

Ball de trasllats: Mossèn Antoni Gili Ferrer, col·laborador de **Bellpuig**, ha estat nomenat prior de La Sang i capellà de l'Hospital General. El capellà que fins ara era a Capdepera, passa a Algaida i a Capdepera hi anirà en Joan Servera Terrassa, que ara estudiava per Salamanca. N'Andreu Genovard Orell, corresponsal de **Bellpuig** a la Colònia, continua en el seu càrrec diocesà i com a rector solidari de Montuïri, Algaida i Porreres, però passarà a residir a Porreres.

Joan Matemales, al Grec

L'actor Joan Matemales Morey ha estat contractat per la prestigiosa companyia del Teatre Lliure de Barcelona per representar l'obra **Maria Estuard**, de F. Schiller en el festival Grec-90 que organitza l'Ajuntament de Barcelona.

L'obra, que és dirigida per Josep Montanyès amb escenografia de Fabià Puigserver, compta en el repart amb actors com Anna Lizaran, Joan Miralles, Alfred Luchetti, Pep Munné i altres, entre els quals en Joan.

Les representacions seran els dies 19 a 22 de juliol i a mitjan setembre el Teatre Lliure obrirà la temporada amb aquesta obra que estarà dos mesos en cartell.

"El tio Pep se'n va a Muro"

És el títol de la sarsuela que el **Grup Escènic Artanenc** representarà els dies sis, set i vuit de juliol al teatre del convent. Les representacions començaran a les 22:30 i una hora abans es posaran a la venda les entrades al mateix local. Els desitjam molt d'èxit.

Nova Llei per Sa Canova

El govern Cañellas, a proposta del conseller d'Ordenació del Territori, presentarà al Parlament Balear una proposta de modificació de la recentment aprovada llei de camps de golf en el sentit que **no sigui** possible construir-ne cap a l'Àrea Natural d'Especial Interès de Sa Canova. Sembla que el govern s'haurà fet receptor de les protestes per la incongruència que suposava una llei de protecció que podia ser burlada per la de camps de golf.

Festa fi de curs

Com és costum des de fa un parell d'anys, l'APA del Col·legi Sant Bonaventura ofereix als seus associats quan arriba l'acabatall de curs, una festa. Això succedí el passat divendres dia 15 a les 9 del vespre començant amb una acció de gràcies davant el sant patró del col·legi, Sant Bonaventura. Varen seguir amb uns jocs pels alumnes finalitzant la vetlada amb una llet freda i enseimada per a tothom. Enhorabona i que no decaiguin les festes.

Les caminadores

Avui, jovenetes. Polònia Torres, Bàrbara Sureda, Maria Llaneras, Maria Femenias i Damiana Ferrer, que surten cada dia llevat de dissabtes i diumenges. Parteixen de na Pati, per Costa i Llobera, costa d'en Tomàs, escalonada de l'església, na Carretó, na Caragol i cap a la Gran Via. Tres quarts d'hora per fer aproximadament de quatre a cinc quilòmetres. Fan salut i ho noten sense que els ho hagi hagut de recomanar cap metge: els ha sortit d'elles mateixes i n'estan ben satisfetes. Es dona la casualitat que algunes d'elles han estat embarassades i aquest exercici els era ben recomanable i profitós.

Han començat a principis de l'hivern que hem acabat i durant els mesos de més fred anaven per sa Corbaia i sortien per ses Païsses. També feien de quatre a cinc quilòmetres.

MONTAJES

SERVERA

PUERTAS BASCULANTES, AUTOMATICAS Y CON MANDO A DISTANCIA

MACHIMBRADO DE NORTE Y TEKA

CHAPA PEGASO

PINTADAS CON

DIFERENTES COLORES

SELAS MONTAMOS

EN CUATRO HORAS

C/ Pep Not, 59 tel. 56 21 32 - Artà

ENYORANT LA LLUNYANIA (1)

Extravertit, rialler, clarivident, memoriós i defensor contumaç de les causes justes, són les credencials que presenta als lectors de Bellpuig, l'Amo En Pere Sureda Sancho, Murtó.

Durant la Guerra Civil, havé de viure amb un peu dret i l'altre de puntes. Li feren a prop a tallar-li el coll i no precisament el de la camisa. Tan aviat es veia al cel com a l'infern. Les idees religioses poc ni gens l'importaven. Hi havien qüestions més importants a atendre.

El Moviment el llicencià en dues ciències, les quals, per a sempre i per necessitat de sobreviure, les sabia de memòria: estojar la llengua dins el pany de les barres i viure segons menassin les circumstàncies. Una paraula a deshora i a criar manganelles. Una mirada de complicitat, fossa feta i mans buides el fosser.

- Me pots ben creure. Es mort se'n fot de si es funeral és de dia o en sa nit. Però dementes un pugui tirar cosses i fer badalls, anc que sia de fam, et dic que, fins i tot, plany sa barba si s'afaita.

- Vos crec, l'amo En Pere. No ho dubteu.

- Ell fa bon creure-ho amb sa panxa contenta. Fotre fotre de puput pintat. Saps si tu havessis corregut ses pomes com les corregeren En Xesc Cendra i jo per devers es Verger i S'Heretat, no ho diries tan xalest, no. Perquè fitxa't: un home només sabia que es sol tanca es dia i sa lluna obri sa nit. Res pus. Ara que veig el món amb sos colzes damunt s'esquenedà, crec que tot se fon igual que ses bambolles de sabó. S'homo no és més que un homo maldament dugui set jocs de calçons. Quan pens

en ses quinetxes passades, sa trobiguera des ventre revé com sa pega grega.

- D'aigua embassada molí no en mol.

- Però put just carn de vas. I de pudor injusta, en tenc es fumerals des nas plens d'emboç. Pensa que les vaig ensumar de cent mil olors. Un, que es guanyava la vida amb sa forma i enginy meus, arribà a tal punt de fàstic, que tant li era verdanc com escorrejades. Això sí; no hi ha pallufos que bastin per pagar ses calamarses que he viscut per ses escoles des Verger i S'Heretat. I no te'n riguis, perquè ses berbes se feren avall. Pren prim si hi vols prendre perquè jo no som un homo de veritats curtes. Sempre procur alçar es cap que penja. Mai nigü podrà dir que En Pere Murtó amagava es braons.

- Pel que es veu, éreu un coratjut.

- Coratjut dius? Ca Pepet. Pensa tu. Ses grans gestes que conec, són casades amb sa por. Per tenir es cap fred, val tenir-lo ple de por. Llavors penses abans de fer-la i així no t'apruagues. Qualsevol motiu poruc despert ets esperits i fa ets ulls nets de lleganyes. Tampoc t'adorms a sa palla, perquè, si ho fessis, hi aniria del teu. Ja m'entens. Veies un bri de faió que es movia, idò lambres a la vista. Que un aucell buidava sospitosament, alerta mosques, segur que sa causa no era de fiança. Si es ca jeu i descluca un ull des dos, procura mirar es demble de s'ull obert. Es cans no fallen.

Quan en Xesc Cendra i jo amitjàvem de carboners a S'Arboceret. En Xesc va armar un quissó bord. Li deien Stalin, en glòria

**Pere Sureda Sancho,
Murtó**

d'En Pep des Mostatxos. Aquell animal parlava amb sa vista. De dues hores lluny assenyalava sa volatina humana. No sé qui dimonis l'ensenyà a distingir entre sa Guàrdia Civil, es Militar i es Falangistes, de sa gent que no mos poria fer tala. Si venien esclatasanguers, verduquers, llenyaters, reiners o per exemple es Mestre Picó passejant, es ca ni xit. Ara, vius si es que devallaven eren es des fusell. Ben avit parentava que duia es forat des cul encès de benzina.

- I quan anàveu a la vila n'Stalin quedava a la garriga?

- Qualque pic venia amb noltros. Una vegada es moix de N'Andreu Ranxer li escarrinxà ses caixeres. Devers les tres de sa dematinada sortírem cap a Aubarca i es moix estava estès ben al mig de sa carrera davant sa cotxeria d'En Ranxer. Es canet, es vespre antes havia sopat magre i estava esmús. Vat ací que es moix, en lloc des bon dia li donà un repisser d'unglades per sa cara. Allò sí que va ser un perboc.

Ve que tornam al poble i, al sendemà, es canet encara no havia

INSTAL.LACIONS

m. mascaró

Avinguda Costa i Llobera, 34-B

tel. 56 27 10

ARTA (Mallorca)

S'OFEREIXEN FEINES DE:

CONSTRUCCIÓ I DECORACIÓ

DE JARDINS

Joan Llabata Morey

Plaça Conqueridor, 8.

Telèfon: 83 52 44- ARTÀ.

arribat a ca'n Jaume Marin de Sa Plaça, s'arreveixina es pèl. Ai Déu meu, ranxeret, ja has cobrat. Quan fórem a s'indret de ca Na Mamella n'Stalin esvergà llongo havent-hi moix "hasta" Ca'n Pep Maieta.

- Abans de continuar, digau-nos quatre coses personals vostres.

- Segons tenc entès per cosa certa, pastur per sa terra des del 8 d'agost de 1902. La Bona Esperança volgué que nasqués al carrer de Ses Roques, 52. Els que enfilaren s'agulla per cosir es meu vestit de sa vida, foren En Miquel Sureda Juan, Murtó, un bon foraviler de 27 anys i Na Francinaina Sancho Sureda, Blaia, una copeta d'or d'un quart de centúria.

Som nét patern d'En Pere Sureda Guiscafrè, Murtó i de Joana Maria Juan, Descalça i nét matern dels padrins Pere Sancho Massanet, En Blai de Son Servera i Francinaina Sureda Carrió, Balaguera.

El 12 de gener de 1929, Na Maria Oliver Solivellas, Moma i un servidor, ens prometérem bonança dins la maragassa del matrimoni. Així va ser fins el dia 9 de juliol de 1989 en què Déu acollí Na Maria, la meva esposa.

La meva dona era filla de Sebastià Oliver Morey, Quec i Maria Solivellas Torrens, Moma. Na Maria i jo mos casàrem enamorats i si vivéssin, t'ho dirien es nostros testimonis de noces: En Pere Ginard Sureda i En Llorenç Mestre Mascaró.

* * *

De Lluc a Artà a peu.- Com havíem anunciat en els darrers números, la nit del divendres dia vuit de juny a dia nou va tenir lloc una caminada de Lluc a Artà a peu. Vint-i-quatre agosarats marxaires iniciaren la caminada, i tots arribaren a pesar que qualcú hagué d'ajudar-se amb cotxe.

Abans de partir es va fer una sopadeta, les fotos de rigor i l'adéu a la verge de Lluc cantant "Vós sou nostra llum primera". A les nou en punt de la nit, el sus i de cap a la vila. Durant tot el trajecte l'organització es va ocupar de meravella de l'assistència als caminadors.

El més falaguer va ser en Vicenç Piris, que va prescindir de refrescar a Can Mirallet. Sobre les nou tothom era ja a la vila, llevat d'en Pep de Ses Pipes que no li importà gens fer darrer i arribar al seu pas, encara que fos fent "tasta". A l'arribada (vegeu-ne la foto del nostre repòrter gràfic) varen ser rebuts per la banda de tambors i cornetes del col·legi Na Caragol que els acompanyà fins a Can Faro, seu de l'organització i on s'ha cuit tota la festa.

Molts d'anys i enhorabona a tos els que hi participaren. I salut per tomar-hi.

saló de bellesa

ESTEL D'AUBA

Isabel Solano
Esteticista titulada

Carrer Joan XXIII, 19-1º - Tel. 56 29 50
ARTA (Mallorca)

NOVETAT
RECUPERADOR ELECTRONIC.
(Tractament artròsic).

Maquillatges
Neteja de cutis
Depilacions
Tractaments facials i corporals
Tractaments anticelulítics
Drenatge linfàtic
Depilació elèctrica.

Joan Lliteras Sard, de Sa Canova

Entrevistam a un dels col·laboradors més antics de Bellpuig, l'administratiu municipal encarregat del registre civil que, mes a mes, ens dona les dades de la secció degana de la nostra revista, els "Ecos". En Joan Lliteras i Sard, de Sa Canova, es jubila, després de quaranta-cinc anys i cent seixanta quatre dies de feina a la Sala i d'haver esdevengut una institució. ¿Quants n'hi ha d'artanencs que davant qualsevol dubte relacionat amb la Sala no es diuen: "Ho demanaré a en Joan de Sa Canova"? I en Joan de Sa Canova els orienta, els ajuda, els encamina. O els resol els problemes.

De nissaga pagesa, no va seguir la tradició familiar. Tampoc no va voler estudiar més que el batxillerat...

Joan Lliteras.- No vaig ser pagès per consell de mon pare. Un dia em va dir "Si fas de pagès com jo hauràs de fer feina com un condemnat tota la vida i mai no n'estaràs associat". Pel que veia en ell, vaig comprendre que tenia raó. Els primers mesos d'esser a la Sala no sabia què fer, però evidentment era més bo de dur que llaurar amb un parell. Tenia més poca llibertat, però més bon viure.

Bellpuig.- Com i quan vares entrar d'escrivent?

JLI.- Vaig treure les oposicions. Hi participaren tres aspirants, en Jaume de Sa Badeia, al cel sia, un ciutadà que nomia Pedro Alcalde i jo mateix. Era una contractació en caràcter eventual. Jo vaig treure nou i ferro i les vaig guanyar. Dia devuit de gener del quarant-cinc, el dilluns de Sant Antoni, vaig començar a la Sala, tenia denou anys.

B.- Has conegut quants de batles?

JLI.- Crec que dotze: mestre Bartomeu Mengol, don Joan Sard, don Joan Pujamunt, en Joan Sopa, don Toni Regalat, don Miquel Butlo, en Joan Moyà, l'amo en Miquel de So N'Asopa, en Miquel Rabassó, en Biel Maia, en Jaume Morey i el d'ara, l'altre Miquel Rabassó, el fill. Tots han tengut les seves coses bones i les seves dolentes.

B.- Ja fa temps que t'ocupes del jutjat, quants de jutges has conegut?

JLI.- L'any quaranta-cinc era un jutjat municipal i el jutge era en Pujamunt i després en Sopa. Va passar a ser comarcal amb don Martí Bonet de jutge i en Joan Mengol de suplent. Després va passar a ser de pau, com ara, amb en Joan Mengol, don Joan Sard, en Pujamunt un altre pic, en Mateu Cristo, en Jordi Cabrer i el d'ara, en Tomeu Biscari.

B.- I secretaris?

JLI.- En Melià, quan vaig entrar. Després en Moscardó, en Serra, en Milà, en Juanico, n'Ordoño, en Villasantè i l'actual, na Martínez-Piñero. A més hi ha hagut temporades amb secretaris accidentals: el meu cunyat Sebastià Tianova, en Mateu Massot i jo mateix.

B.- Com era l'Ajuntament d'aquell temps?

JLI.- No hi havia política, pràcticament, o almanco com ara. El Govern Civil donava ordres i tira. A més, el pressupost no crec que arribàs a tres-centes mil pessetes, era una misèria. Jo cobrava deu mil pessetes... anuals!. Els recursos municipals eren la prestació personal i de transports, o jornal d'es camí, consum, inquilinat... i una participació de misèria en les contribucions.

B.- Què era això de Consum?

JLI.- Es feia una valoració del patrimoni de cadascú (terres, cases,

bísties, carros...) i s'hi aplicava un quoficient. Va ser una injustícia molt de temps, sobretot el temps de la política, del vint-i-cinc al trenta-sis. Quan canviaven els ajuntaments, carregaven el consum als adversaris. Un desastre. Fins que don Toni Regalat, el vell, son pare de don Toni Metge, el padrí del metge actual, que va ser regidor, va aconseguir fixar en uns llibres, els d'Exaccions Municipals, la realitat de cadascú i no es va canviar més. Per això el feren fill il·lustre i els llibres que hi havia al primer retrat del saló de sessions, eren els llibres del consum.

B.- I l'Inquilinat?

JLI.- Era una renda per local a favor de l'Ajuntament. Era una misèria, però a molta gent li costava. El mateix don Toni Regalat bestreia molts de rebuts i després els cobrava poc a poc dels titulars. Sempre duia les butxaques plenes de rebuts d'inquilinat. La meitat no els recuperava... Més envant hi ha haver "Usos y Consumos", que era un arbitre sobre les botigues de comestibles, segons la seva importància. Al principi els botiguers es com a renegaren, però després verem que els convenia el conveni. Després, ja el seixanta-set, a partir de l'impost sobre vehicles, els recursos anaren creixent.

B.- Quins canvis ens podries explicar que has vist?

JLI.- Mirau, hi havia una màquina de sumar i restar marca Bourroughs més o menys, li dèiem "sa burró", i tres d'escriure, una Iberia, una Hispano-Olivetti i una Underwood, que era molt ràpida; però la millor és la meva, una Hispano-Olivetti portàtil que m'ha durat des que preparava les

Joyeria VIKY

RELOJERIA * PLATERIA

Carrer de Ciutat, 16 - Teléfono 56 22 63

ART A (Mallorca)

oposicions fins ara. Totes s'han espenyades, llevat de la meva, que és la que sempre he fet servir. També ens havíem de comprar les plomes per escriure i una vegada, a través del Pare Nadal, tots els escriptors comprarem una Parker americana per a cada un. Ens va costar mitja mesada.

B.- Conta'ns casos de jutjat en què hagis intervengut.

JLI.- Mirau, en contaré d'agradables. Un pic a en Mateu Cristo, que més que jutge de pau era de guerra, hi va acudir una parella desavenguda. Bé va provar que s'arreglassin a les bones, però no hi havia manera. Un dia els va amenaçar: "Vos posaré un mes dins un quarto, tancats com es coloms, i ja arribareu a collar, ja!" I va fer efecte, s'arreglaren sense haver-los de tancar. Un altre hi va anar perquè es queixava que la seva dona no l'acceptava al llit i ell li va aconsellar que "Tranquil! ves d'altres i voràs!".

B.- Però tu assistires a una novetat important, no?

JLI.- I tant, els matrimonis civils. La llei obliga a llegir-los uns articles del codi civil, però quedava molt sec, eixut, gens alegre. Jo vaig elaborar un escrit que, a més d'englobar els articles, donava una mica més de cos a la cosa, més cerimònia, més sol·emne. Però tot ha canviat, ara els tiren arròs quan es casen; però quan jo vaig començar ningú no en tirava per res, d'arròs... només en donaven cent grams de ració. Fixau-vos que l'amo en Julià de ses Coves volia viure amb allò que rebia de la cartilla de racionament i va arribar que el capell li donava voltes pes cap.

B.- Què et semblen els ordinadors?

JLI.- Que ni hi veig... aquesta pantalla amb llum verda... ni hi veig. Primer no ho necessitàvem perquè sabíem de memòria tots els noms i llinatges dels artanencs. Coneixent el nom dels padrins sabies el de tots els

descendents; però ara no és possible. Primer el 95% de matrimonis eren entre artanencs. Ara el 90% són matrimonis en què almanco un no és d'Artà...

B.- Quin temps fa que mesures les plogudes? Creus que abans plovia més?

JLI.- Tenc el pluviòmetre a Sa Corbaia des del seixanta-nou. Jo crec que plou menys que abans, indiscutible. El promig entre el 70 i el 80 és de 752 litres per any mentre que del 80 al 90 és de 652. Exactament cent litres per any menys i això vol dir qualque cosa. El més plouguer d'aquests últims vint-i-un anys ha estat el setanta-dos, amb mil cinquanta litres, i el més sec el vuitanta-tres, amb només tres-cents desset.

B.- Joan, gargamella i...?

JLI.- Gargamella, gargamella. Sopes i porcella, indiscutible. Jo he sopat de sopes tota la vida, fins fa tres o quatre anys. I la porcella és el plat més bo que hi ha a la terra, tanta n'he menjada que només amb el grunir ja sé de quin pèl és. També m'agraden els caramel·los, n'he menjats molts, molts, per veure si no fumava però a la llarga he fet les dues coses, fumar i menjar caramel·los.

B.- Te'n vas satisfet?

JLI.- Jo em retir amb molts més amics que no abans. No ho hauria de dir jo, però ho crec així. A vegades m'he mostrat aspre i altres m'he desfet per al públic. Jo no crec que tengui ningú agraviat...

Dia dos de juliol acabarà les vacances i la vida laboral. S'entretindrà per Sa Corbaia, mesurarà les plogudes, anirà a les carreres de cavalls, una volteta pel Central, ara que han tancat Can Balaguer... i a viure.

millor

Telex 69565 VGOR E GAT 820

Calle Binicanel·la, 12 ☎ 585515/52 CALA MILLOR
Carretera Cala Agulla, 19 ☎ 564017 CALA RATJADA

CIRCUITO MARRUECOS: 10 días ..... 61.600 ptas.
REBAJAS DE ULTIMA HORA EN TENERIFE:
40% dto. para su acompañante. 9 noches 1a. pax. 31.700 ptas.
9 noches 2a. pax. 19.020 ptas.

GALICIA: 9 días ..... 43.900 ptas.
Estos precios incluyen: avión I/V, hotel A/D, traslados aeropuerto, seguro turístico y asistencia de guías.

Especial viajes organizados en grupo:
SUIZA Y FRANCIA (del 02 al 12 Agosto) ..... 86.200 ptas.
CANTABRIA Y ASTURIAS (del 09 al 16 de Julio) ... 61.000 ptas.

VALLE DE ARAN, LOURDES Y ANDORRA
(del 03 al 07 de Julio) ... 35.900 ptas.

ROMA: 8 días ..... 50.400 ptas.
VIENA: 8 días ..... 59.000 ptas.
MADEIRA: 8 días ..... 42.900 ptas.

ESPECIAL VUELOS CHARTER

ALICANTE .... 4.500 p. MALAGA .... 6.500 p. SEVILLA .... 9.900 p.
BARCELONA ... 3.900 p. MENORCA .... 2.700 p. VALENCIA ...
4.300 p.
BILBAO ..... 8.500 p. OVIEDO ..... 11.500 p. VIGO ..... 11.500 p.
GRANADA ..... 9.900 p. SANTIAGO ... 11.800 p. ZARAGOZA ...
7.500 p.
MADRID ..... 7.000 p. CANARIAS ... 17.000 p.

VIATGI MILLOR AMB VIATGES MILLOR !!!

Joan Ginard Ferrer, allitat, una mica malalt

Poques vegades, com ara, hem tengut ocasió de parlar amb l'home. Sempre l'artista havia tapat en Joan. Ara, malalt, al llit, amb el dies que se li allarguen, l'hem anat a veure. La xerrada va tenir bon efecte, perquè quan el deixàrem feia més bona cara. L'haviem deixat xerrar, li apuntàvem alguna idea, però ell xerrava i nosaltres l'escoltàvem... en Joan Ginard Ferrer, un artanenc allitat, una mica malalt, cosa de quinze dies diu, tot i que d'entrada ens assegura que es troba...

Joan Ginard.- ...malalt, molt malalt, i a l'expectativa. Aquest pic és carro m'ha passat davant... massa feixuc...

Bellpuig.- Res, home, quen et vengui de gust empènyer una exposició t'aixecaràs com si no res.

JGF.- Sí, és vera. Jo encara faré un esforç per fer-ne una, d'exposició i la prepararé amb temps. Vaig jurar al metge Blanes que tornaria a Suècia. M'agradà molt anar-hi. La gent allà és molt educada, però els falta el que tenim aquí, la calor. La sauna finlandesa és un gran invent, el lloc de cloure els negocis. Després es tupen amb un branqueta i es tiren a un llac gelat. Jo feia com ells i em deien que era molt fort. Aquestes nacions nòrdiques tenen un gran benestar de vida. Llegeixen molt. El meu amfitrió tenia catorze diaris i revistes.

JGF.- D'al·lot? Putades...i el batle ens feia comparèixer. Amb en Xesc Garriguer, en Martí Metxo... Ara te'n contaré una, devers el vint-i-sis, en Martí era un al·lot malaltís i el violí era la seva curolla, molt fi... el bisbe Llompart havia prohibit ballar i el batle, n'Antoni Massanet, Grameu, volia detenir els sonadors, o sigui, en Martí i jo, i ens va fer comparèixer a la Sala. Ell no va ser puntual i nosaltres, després d'esperar un poc, mos n'anàrem...

JGF.- Problemes laborals? És que si no et movies... anàvem a les sessions municipals perquè s'hi decidien els horaris. En Pere Bossa, regidor en temps de la II República, era el polític que més admirava, un socialista que volia que a Artà, quan tothom ens feia fer quinze o setze hores de

feina, en féssim només vuit. Això era en temps de la república. Era llest de naturalesa, un polític de brega.

JGF.- Les bicicletes? Sí... jo festejava la germana del campió, en Flaquer i em deia que havíem de posar un taller però que necessitàvem cridar l'atenció. Jo em vaig inventar un slògan: "Mis géneros no necesitan propaganda, la hacen mis competidores". Jo duia les bicicletes Mantón, una marca anglesa. Un parxe valia setanta cèntims, però molts no podien pagar. Jo em servia de Ciclos Ferrá, que hauria quebrat si no hagués agafat la Vespa, Ciclos Darder, que agafà l'Ossa, i Servicio Estación. I també de Can Bibiloni.

JGF.- Un dia l'amo en Ganància em demanà si pagava cèdula i em va fer anar a pagar. Pocs dies després en

Comercial
ARTA

EN ARTA:
Carrer de Clutat, 26 - Tel. 56 21 48

EN MANACOR:
Polígono Industrial
C/. Menestrals, 11 - Tel. 55 58 11

**SERVICIO TÉCNICO Y
RECAMBIOS ORIGINALES
TEL. 55 58 11**

Massey-Ferguson. Tractores	
CONDOR	Motocultores y Motobombas
BATLLE	Empacadoras • Rotoempacadoras y Sistemas de riego
ZAZURCA	Equipos preparación Tierra y Siembra
AGUDO	Cubas de vacío
MONDIAL Y OPEM	Motosierras
GAVARA	Pulverizadores
GASPARDO	Barras de Corte
JUSCAFRESA	Remolques
BLANC	Peladoras de Almonds
BRUN	Abonadoras

MASSEY-FERGUSON

condor

BATLLE

Llorenç Metxo, el saig, em va fer comparèixer a la Sala perquè havia tret una subhasta de llenya de S'Hort d'Es Brill. S'havien equivocat i creien que havia pagat la senyal per a la subhasta... fixa't tu si anaven bé.

JGF.- En Ganància volia que anàs a cercar cafè d'estraperlo el dia de Nadal. Amb un sac anàrem al carrer Buena Sombra, que era el lloc convingut, deia. Espera que espera, i res. Ell ben preocupat perquè l'havia bestret. Cansat, puja i troba que l'adreça era falsa: hi havia una porteta que en lloc de guardar el gènere, guardava una sortida al carrer Alfària, o sigui, es brut. "Vos han fotut bé!" li vaig dir, però ell contestà "No. Estic content, perquè el que pugui dir que m'ha fotut a mi, pot dir que ha fotut tot el món".

JGF.- A Saragossa els militars anaven de cul perquè havien duit un mul mallorquí que no obeïa les ordres. No hi havia manera: "Tiraaa, macho!" i res. "Arreee!" i res. "Maneskeee!", que és una paraula mora per voltar a la dreta, però res, que no creia. Quan jo vaig saber que era "de las Mallorcas" m'hi vaig atracar. "Errrii!" i partia. "Ou!" i s'aturava. "Enllà t'he dit!" i es feia de costat. Admirats, tots volien aprendre les ordres.

JGF.- Jo m'enginyava a tenir revistes "Paris-Hollywood", verdesca, ja m'entens. Tothom anava de capoll per mirar-les. Eren com a moneda de canvi. També tenia un calendari, verdosot, i els operaris em deien "Señor Juan, muéstrenos el calendario" i jo els obligava a fer més feina si el volien mirar.

JGF.- Jo trop que dins el meu redol he viscut molt, en temps difícils, i els negocis eren molt mals de fer i jo no servia gaire per als negocis...

JGF.- Quan jo era jove no hi havia dos reals. Un dia va venir la tia Pol-lònia de Ciutat i havia de dormir al meu llit. Mu mare bé que m'ho va dir "Pensa que dormirà al teu llit. I que està malalta!". Quan vaig tornar, tard, què havia d'anar a pensar en la tia! Amb el llum apagat i fora fer renou em vaig tirar al llit. La tia es posà a cridar com a desesperada "Lladres!", que em volen forçar!" i m'estrenyia el coll, que per poc m'ofega.

JGF.- Passàvem fam. Les sobrasades no es podien encetar, sempre es guardaven per més envant. Jo agafava el moix i el passava per devora la sobrasada. La hi feia ensumar i el moix gratava. Quan mu mare descobria la gratada es veia obligada a encetar-la.

JGF.- Jo feia de furriel a Saragossa. Un pic havia de transportar trenta-una mil pessetes, m'has d'escollar bé! Les pos dins una sabata i dins una capsa. Me'n vaig al bar Alaska i no hi vaig pensar més en la capsa de sabates. Quan vaig ser a lloc i em demanen les trenta-una mil els ho vaig contar tot, abans de partir a cercar-les, i els ho vaig dir ben clar: "Si las encuentro, vuelvo. Si no, me hago rojo". Al bar guardaven la capsa, i a dins hi hagué els diners, i ja no em vaig haver de fer "rojo". Un altre pic, a Calatayud,

jugàvem a burret i en Macià Monseriu s'ho mirava i quan el convidaren algú va dir "Si no té ni un duro!" i en Macià va dir "Més que tots vultros plegats, ara acab de descanviar un paper de sis-centes pessetes i me sobra menudència!".

JGF.- Al "frente" de l'Ebre mai no vaig pensar que em poguessin matar. Un pic arribàvem a les línies i, damunt un camió, em vaig posar a tocar la marxa reial amb un violí que havia comprat a Saragossa. Em feren callar i volien que tocàs la marxa fúnebre perquè era més adequat. Era un ambient brutal, en canvi el de Son Servera era un rialla. M'has d'escollar bé, jo i altres artanencs veníem a dormir a la vila. Un pic vaig veure el forn de Ca s'Hereu que feia fum i vaig dir "Couen pa, o coca!" i, afamat, me n'hi vaig anar. A dins, però, va estar ple de soldats que s'hi havien amagat per por i fumaven de l'esglai que tenien. Aposta el forn tirava. Vaja un panxó de coca!

JGF.- "Primero vivir, segundo vivir". Per mon pare jo era un "impío" perquè tenia més d'una al-lota...

Li suggerim de continuar un altre dia, no fos que es fatigàs...

JGF.- Ca, home, res... però tornau un altre dia, quan volgueu, jo estaré com a mínim quinze dies a sortir.

La música, el seu gran entreteniment, la seva gran passió.

Restaurante · Celler

Ca'n **E**aro

Calle Mentrat, 4 - ARTA (Mallorca)
Tel. 56 21 03

Ca'n Lluïset
Roba de casa
Llenceria

Gran varietat de llençols i manteleries

Telèfon: 56 28 62

Agustí Torres, home d'imatges

Encara sou a temps de contemplar dos programes filmats per Agustí Torres que el circuit balear de Televisió Espanyola emet cada dimarts a les 13:45 hores. Es tracta dels programes que introdueixen el certamen anual que l'Ajuntament de Ciutat i RTVE organitzen amb el nom de **Cançons de la Mediterrània**. Dia tres i dia deu de juliol teniu una cita davant el televisor amb les imatges d'aquest professional artanenc que poc a poc es va fent un prestigi sòlid i reconegut.

Amb n'Agustí la tradició familiar ha fet la passa evolutiva en el camp de les imatges. Des del reportatge sobre l'obra mallorquina de Gaudí que La Vanguardia de Barcelona li publica en el mes d'octubre de 1987, n'Agustí ha anat compaginant la feina de cada dia amb realitzacions de més volada.

Integrant de La Flor Romania S. A., productora de documentals,

amb qui va elaborar algun treball, va tenir l'oportunitat de treballar en la promoció de **Cançons de la Mediterrània**. Començà en l'edició de l'any passat amb un viatge a Tunis per filmar una actuació de Sonia M'Barek. El seu video emès per TVE va agradar tant als organitzadors que amb les limitacions del pressupost li encarregaren els altres programes, fets majoritàriament amb material d'arxiu. També seves són les fotografies que il·lustren el disc que es va editar del certamen.

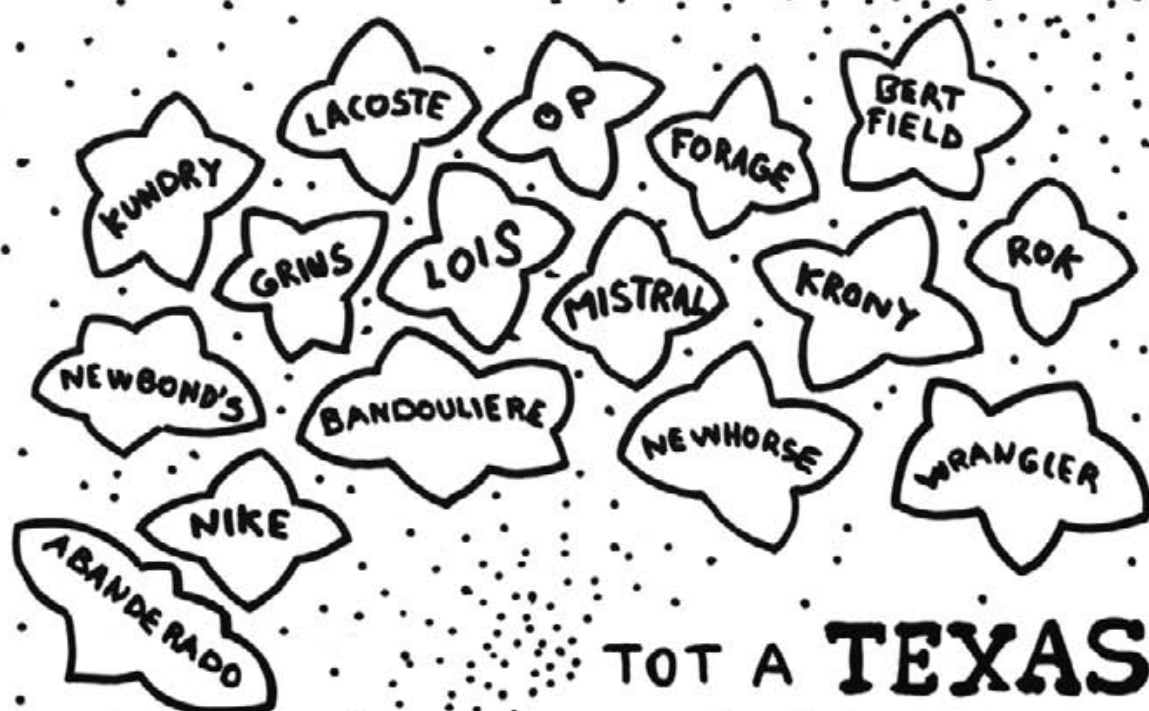
Per a l'edició d'enguany ja es va tenir en compte els treballs de n'Agustí i es va preparar amb temps i pressupost. Viatjà a Milà, Toulouse, Viena, Atenes i Barcelona. Va gravar tots els programes que ha anat emetent TVE cada dimarts i el treball, muntat amb els tècnics de RTVE, és d'una qualitat extraordinària. Aprofitau dia 3 i dia 10 si no heu vist els anteriors. També té encarregada la

realització del reportatge de l'edició d'enguany i possiblement torni a il·lustrar el disc que s'editarà.

Un altre treball recent és el video històric-cultural "Mallorca, illa mediterrània", d'una hora de durada i que recull imatges de la Mallorca més allunyada dels tòpics turístics. Està previst fer-ne una presentació a Artà, segurament a Na Batlessa, en data encara no fixada.

PLUJA D'ESTRELLES

TOT A **TEXAS**

CALA RATJADA

DISSABTES CAPVESPRE OBERT

Sant Antoni de Pàdua

Els artanencs hem ençatant les festes d'estiu amb la festa del sant dels albarcocs que, encara que de barri, té tots els calificatius de festa. Ens referim a la festa de Sant Antoni de Pàdua. Els cavallets com a pregoners de la festa, recorregueren els carrers dia 9 al decapvespre convidant la gent a la bulla. El mateix vespre la tómbola obrí les seves portes a la il·lusió i a la conquesta del pollet quan a la plaça, allà devers les deu, "Esclafits i castanyetes" iniciava la seva mostra de balls que tan bellament interpretaren els components del grup. Poca participació hi va haver al ball obert que acabà devers mitja nit.

A les deu del vespre del dia deu i amb un poc de retràs, hi va haver "teresetes" pels més petits a càrrec del grup il·lucmajoré "Els tres tranquils". Les típiques coregudes de cintes foren puntuals el dissabte de la festa, dia 12, i varen ésser molt concorregudes pels nins i nines del poble.

L'atracció més típica, sense cap dubte, són les carroces de la víspera. Tant la del Sant com la de les reines, compostes per Pep Forteza, lluien el seu barroquisme de papiers de seda, lliris i focus dins la foscor de la nit. Els cavallets, al so del "Bons artanencs i alegres..." ballaven al Sant i, la gent, impacient, els esperaven al carrer.

L'ofici solemne, concelebrat per set capellans, fou presidit per el P. Francesc Batle TOR, Custodi provincial. L'església estava de gom en gom encara que fou al dematí. Per l'any que ve hi ha la possibilitat de que sigui al capvespre donant la possibili-

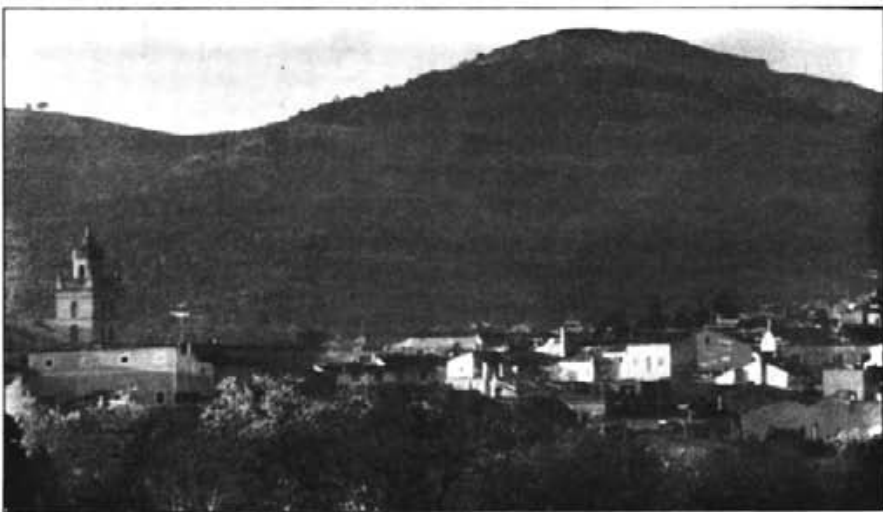
Moment de l'actuació d'un curs al festival gimnàstic de la nit del dia 13

tat de que hi pugui assistir més gent.

El plat fort de la festa sol ser el festival gimnàstic preparat pel claustre de professors del col·legi Sant Bonaventura. Es va fer a la nit del tretze amb la participació massiva de tot l'alumnat del col·legi i amb la plaça repleta de gent que admirà i aplaudí l'actuació de cada curs. El tema

d'anguany va ésser "el ball de saló". No hi faltà el "blus", "twist", "pas-sodoble" ni el "tango".

La festa, amb la tómbola quasi neta, acabà a mitja nit amb l'encesa dels focs artificials de la mà experta del Sr. Jordà. Enhorabona als organitzadors i que per a molts d'anys.

ALQUILER DE PELICULAS

ELECTRODOMESTICOS

TELYCO

FAX Y TELEFONOS

ara fa 25 anys

BELLPUIG, 8 de juny de 1965, nº 66

* De SILUETA DEL MES n'esclerim unes frases soltes "...Un afán de superación y mejora reside en el ánimo de cuantos intervinimos en que "Bellpuig" llegue a las manos de Ud., lector amigo..Nuevas secciones nuevos colaboradores.. pretende darle una fisonomía nueva y que refleje mejor la actualidad artanense..." "...Semana tras otra hubo competición de Damas entre un equipo artanense y otro manacorense..." "...El campo "Ses Pesqueres" perdió terreno y ganó en fachada, gracias a la nueva urbanización de "Sa Duaia"..." "...Una bella y aérea fotografía de la Colonia salió al mercado y difundirá el nombre del suburbio predilecto de Artà..."

* De LA COLONIA DE SAN PEDRO, Farrutx ens diu poques coses. Una fa referència a la celebració de la Festa del Corpus. Una altra a l'asfaltat dels carrers de la Colònia "...la primera fase de asfaltado de las calles de la Colonia, ha alcanzado a bastantes de las principales vías. También va terminándose la carretera a "Caló des Cans"..." Una altra, "...Se ha firmado el contrato con G.E.S.A. para la electrificación de la Colonia..."

* El qui escriu aquesta secció ha observat, xocant-li, els números de telefon de certes cases anunciants. Per exemple el de la desparegada La Industrial Balear tenia el número 25

* Com a curiositats artanques i dins la secció SABIU QUE...ens diuen que a l'any 1965 a Artà hi havia "...5.525 habitants, 86 carrers, 7 places, 41 botigues, 9 forns, 14 cafers i bars..."

PLUVIOMETRE

Mes de maig 1990 Area Urbana

Dia 1..... 1 litres
Dia 10..... 5,7 litres
Dia 27..... 29 litres
Total..... 35,7 litres

DE LA PARROQUIA

PENSAMENTS

LA SITUACIO ECOLOGICA A LES ILLES BALEARS

(Els Bisbes de les Illes Balears escrigueren, per Pasqua d'enguany, una carta damunt el tema "Ecologia i Turisme a les nostres illes" dirigida a tots els cristians i a totes les persones de bona voluntat. Hem cregut convenient, pel tema i per la bona acollida que ha tingut en general, oferir-vos alguns fragments, en aquesta i en altres ocasions, a fi que tots tinguem oportunitat de reflexionar damunt un tema tan vital per al nostre futur).

Una triste història que comença a mitat de segle.

"Avui les nostres Illes pateixen greus problemes ecològics que són una amenaça per a l'equilibri natural i humà que tots desitjam i necessitam.

El mal no és d'ara. Al llarg de les tres darreres dècades hi ha hagut una mena de febre constructora en les zones turístiques i urbanes, aprofitant la manca de planificació territorial i urbanística. S'han fet grans conjunts d'apartaments i establiments hotelers amb oberta contradicció amb el nostre estil i cultura propis, fins i tot sense el gust i la qualitat mínims exigibles i sense respectar les exigències naturals del paisatge. Les nostres ciutats i molts de pobles han crescut de manera anàrquica i deshumanitzada, amb criteris merament practicistes i d'abusiu aprofitament del sòl, sense la deguda atenció als espais públics i, en general, amb un gust lamentable. Ens dol que el terme "balearització", fins i tot sigui sinònim de destrucció de la natura i de manca d'una assenayada planificació turística i urbanística.

Les causes principals d'aquesta situació estan bàsicament en l'home, a qui, mogut per un afany desmesurat de lucre immediat, amb una mena d'improvisació suïcida que vol ignorar les conseqüències futures de les actuacions de cada dia, no ha importat destruir la natura i degradar el lloc de l'habitatge humà quan n'ha pogut sortir egoïstament beneficiat.

Amb les degudes i honoroses excepcions, tots nosaltres, els qui formam els pobles de les Illes Balears, hem viscut molts d'anys sense una consciència clara dels valors ecològics i de la necessitat de la seva defensa. En general, hem acceptat els béns materials que ens arribaven, sense gaire preocupacions de consciència i sense demanar-nos el preu ecològic que comportaven.

Els problemes d'avui

Entre els principals problemes ecològics que avui hem d'afrontar, podem anomenar els següents:

- La insuficient ordenació territorial i urbanística i la insuficient normativa adequada i eficaç.
- L'amenaça de noves destrosses a zones verges o a paratges d'especial interès ecològic.
- L'especulació del sòl amb particular incidència sobre les àrees urbanes i turístiques de major atractiu econòmic.
- El dèficit d'espais verds i de llocs públics dedicats al repòs, a les activitats lúdiques i a la convivència, a les ciutats i als pobles majors, especialment en aquelles zones de més creixement.
- La presència a les nostres Illes d'elements potencialment destructors o contaminadors del medi ambient i perillosos per a la salut pública. Com és ara, els grans magatzems de diversos combustibles pròxims a nuclis urbans, les naus nuclears que fondegen al Port de Palma o els parallamps nuclears amb el seu constant risc de contaminació per la pèrdua de partícules radioactives, etc.
- La preocupant disminució de l'aigua potable i, en alguns llocs, la seva salinització.
- El risc de desaparició d'algunes espècies vegetals i animals autòctones.
- Els freqüents incendis forestals provocats per negligència o malícia i el dèficit de mitjans per combatre'ls.
- La contaminació de no poques de les nostres platges i cales.
- El descontrol i desaprofitament de residus sòlids i líquids, tant de la indústria turística com dels nuclis urbans.
- La creixent pol·lució de l'aire produïda pels residus de diverses combustions.
- L'abandonament progressiu del camp i la manca d'inversió econòmica en algunes activitats que podrien defensar i beneficiar el medi natural.
- L'excessiva densitat de població a determinades zones turístiques i urbanes, que origina seriosos problemes ecològics i de convivència degut a la desmesurada pressió humana sobre la natura i els espais de residència.
- La creixent contaminació sonora que impedeix el descans dels ciutadans, desbaratant el ritme de repòs que la mateixa natura ens demana".

(De la Carta dels Bisbes de les Illes sobre Ecologia i Turisme)

(Continuarà)

filats parats foner

Ferrutx, en Ferrutx i el doctor Coromines

Tota persona que visita per primera vegada la Colònia de Sant Pere s'escarrufa quan, a l'altura de Sa Devesa, alça el cap a la dreta i contempla en Ferrutx. La majestuositat del bec, l'aspror dels cingles i serrats que cauen a plom des de l'altura, l'aparença d'un lleó ajupit que vigila el pas cap a la Colònia s'associen per sempre més a l'indret. La Colònia té l'esquena ben guardada. Però a més d'en Ferrutx, hi ha Farrutx, el cap de Ferrutx, al cantó nord-occidental de la península d'Artà. Els coloniers distingeixen molt bé entre en Ferrutx i Ferrutx, el cap de. "Allà deçà Ferrutx" vol dir la zona de mar darrere es Puig, com també és conegut el cap.

Els coloniers distingeixen molt bé entre en Ferrutx i Ferrutx, el cap de.

Però la gent d'Artà, i des d'Artà, quan es refereixen a la muntanya que constitueix el cap de Ferrutx l'anomenen amb un altre nom, sa Talaia Moreia. No hi hem de veure contradicció perquè un és el nom de la muntanya sencera i l'altre és el d'una part que es fica dins la mar i que, per això, és el cap. D'on deu venir aquest nom de Ferrutx? Si ho volem saber hem d'acudir a l'*Onomasticon Cataloniae*, la darrera de les obres que l'eminentíssim lingüista català don Joan Coromines ha començat a publicar. El primer tom és referit a la Toponímia Antiga de les Illes Balears, fet en col·laboració amb don Josep Mascaró Passarius, autor del *Corpus de Toponímia*. Què en diuen de Ferrutx?

D'on deu venir aquest nom de Ferrutx?

Agafen el nom del cap de Ferrutx, tot i que facin referència a la proximitat del Bec de Ferrutx i es Ferrutxet. La terminació *-utx* els suggereix un origen mossàrab, o sigui, dels cristians que romangueren a les seves terres quan els àrabs les envaïren. Així la primera hipòtesi és que provengui del llatí *ferros* que hauria derivat en *ferrutx*: "materi-

alment l'evolució fonètica és perfecta", diuen, però afegeixen que "ni és un lloc de fonts d'aigua ferrosa o minerals ferruginosos, ni podem dir que hi hagi cap visible semblança amb el color del ferro, ni es pot pensar que hagi pres nom del fet de donar ferro, o sigui, ancorar, perquè precisament és un dels paratges menys apropiats de tot aquest sector de costa, per ancorar-hi". Abandonen la primera hipòtesi, i dues més que també contemplen. Més avall diuen "En definitiva encara potser ens haurem de decantar per l'origen aràbic i antroponímic que suggereix *Beni-Ferrutx*" que és el nom d'una alqueria que han recollit del llibre *Artà en el siglo XIII*, de Mn. Ll. Lliteras, que la documenta l'any 1285. Analitzant aquest possible origen àrab recullen que "entre els beduïns es registren com a nom de persona" una sèrie que ens atreviríem a transcriure com a *Farratx* i *Faratx* (pronunciau el final com *Ferrutx*), entre d'altres.

A l'inici de l'article fan referència a la ubicació dels noms en els mapes del *Corpus de Toponímia*, de l'examen dels quals s'en deriven unes certes notes curioses complementàries a la lectura de l'article sobre el nom Ferrutx. Ajudats pel bon amic, i en tantes coses mestre, Pere Ginard Ferrer, intentarem aportar més elements.

Rellegim els motius de descartament de la primera hipòtesi, la de l'evolució fonètica perfecta: *ferros* (llatí dels mossàrabs) > *ferrutx*. Efectivament el cap de Ferrutx no presenta cap indicatiu referit a ferro, però... ¿i si ens translladam a en Ferrutx? Imaginem que pujam des de la mar, ¿quin noms trobarem?

Sa Devesa, Ferrutxet, Es coll Faraix, la coma d'en Faraix i la font d'en Faraix (pronunciau el final com el de la paraula 'baix'). Passem pel coll Faraix (entre en Ferrutx i en Xoroi) i tombem cap a Son Sureda. Trobarem Es Fonament i En Forrellat. A l'esquerra tot un comellar gran, amb les cases de Son Sureda Nou i a l'altra banda, Es Puig des Ferro.

Què hi ha al Puig des Ferro?...

efectivament, ferro. No és gens difícil trobar roques com a rovellades, de color de ferro. Fins i tot sabem que en l'any mil nou-cents desset es varen fer unes excavacions per part dels seus propietaris, els senyors Bosch, gendre de don Epifanio, i Sureda, de ca ses metgetes, de cara a l'explotació minera. El ferro que contenia era de bona qualitat però insuficient per treure'n profit econòmic. Va ser una llàstima perquè el poble desitjava que les mines poguessin donar nom i riquesa a Artà.

Quan el professor Coromines va recórrer la nostra comarca acompanyat del celador Jan, va pujar a totes les muntanyes altes del terme, entre les quals en Ferrutx. ¿No degué tenir coneixement d'aquests noms? És possible. Dels que hem posat en negreta, al *Corpus de Toponímia* no n'hi figura cap. Ni als mapes de la

Quan el professor Coromines va recórrer la nostra comarca acompanyat del celador Jan, va pujar a totes les muntanyes altes del terme, entre les quals en Ferrutx. ¿No degué tenir coneixement d'aquests noms?

"Cartografía Militar de España", ni als del "Instituto Geográfico Nacional", que són els més complets. A més, hi ha gent que no els coneix o no els identifica com a putxos aïllats entre les muntanyes que progressivament van formant el massís. O que els anomena amb un altre nom: al *Corpus de Toponímia* hi ha una "clova d'en Frats" que podria ser la coma d'en Faraix, i el pas Candeler, que també hi figura, podria ser un altre nom del coll Faraix. O es Puig d'es Corb, allargat, amb dos cims, que englobaria es Puig d'es Ferro...

Però aquests noms hi són i apunten directament a les dues hipòtesis de més pes manejades pel doctor Coromines. La del *ferros* mossàrab, perfecta per explicar l'estadi actual del nom Ferrutx però rebutjada perquè no trobà, pel cap de Ferrutx, indicis ferruginosos. La dels noms àrabs... si l'origen del nom no és tan antic.

I Challenge Comarca de Llevant

Vuit dels corredors socials del Club Ciclista Artanense participen, com ja informàrem, en aquesta I Challenge Comarca de Llevant que es celebra per etapes i categories al llarg d'aquest mes de juny. Els seus resultats, per ara, no poden ser millors. A la primera etapa en Julià Casellas, Xoroi, va ser sisè (segon de la categoria C) i en Miquel Tous, Funtillo, setè (tercer dels C). A la segona etapa la va guanyar en Miquel Tous i en Julià Casellas va ser cinquè.

La classificació general, després de la segona etapa, era encapçalada per Miquel Tous. En Julià Casellas anava setè i en Sebastià Massanet, tretzè. Els altres participants artanencs eren: el 20, Antoni Flaquer, Porquer; 25, Miquel Ginart Garau; 26, Serrafí Rosselló, de Son Morey; 31, Antoni Femenías, Figuereta; i el 38, Sebastià Sastre. Entre els quaranta-tres par-

ticipants destaquem el lloc 10: Guillem Timoner Obrador, de 64 anys, campioníssim altre temps.

No disposam, a l'hora de tancar, de la classificació de la tercera etapa,

però sabem que continuava de líder en Miquel Funtillo.

En la fotografia vegeu els corredors socials del Club.

Notícies del C. D. Artà

Nova directiva.

La nova directiva està formada pels següents membres. President, Joan Sureda Vives. Primer vice-president i relacions públiques del club, Rafel Terrassa Rebollo. Segon vice, i delegat de juvenils, Antonio Días Ferrera. Tercer vice, Rafel Pomar. Secretari, Gabriel Carrió Canet. Vice-secretari, Gabriel Tous Santandreu. Tresorer, Damià Bisbal Casellas. Comptador, Antonio Viejo González. Vocals: Llorenç Pons Isern i Llorenç Mestre Vicens (delegats de camp), Joan Nicolau (utiller), Gabriel Garau Lliteras, Llorenç Sancho i Miquel Gili Carbonell.

L'equip.

L'entrenador serà en Guillem Danús Servera. Quant a jugadors, a més dels mateixos de la temporada passada, que han estat retenguts, hi ha tres incorporacions dels juvenils: en J. L. Grillo, en P. Mestre i en B. Quetglas. També hi haurà les reincorporacions d'en Remacho, Guillem Massanet, en Planisi, Jordi Caldentey, Julià Massanet (si es recupera del genoll) i d'en Jaume Genovard.

Primeres pistonades.

Dia trenta l'equip participarà a les festes de la Colònia. La presentació està prevista pel dia de sant Jaume, amb un partit contra un equip per confirmar. El torneig de Sant Salvador serà triangular i ja es té assegurada la participació de l'Escolar.

De cara a la lliga es té previst instituir tres trofeus: un al màxim goleador, un a la regularitat i un a la correcció.

La directiva fa una crida als socis perquè s'inscriguin i, a més, ens han fet arribar les gràcies a Bellpuig "per haver-se agafat el futbol en sèrio". Agraïm el detall, però tenim costum d'agafar-hi tots els temes.

També confien amb l'ajuda municipal ja que s'haurien d'acabar les instal·lacions de butà i de la il·luminació del camp. Cal tenir en compte, diuen, que són més de cent al·lots que fan esport.

Problemes per als juvenils?

Enguany s'ha instaurat una nova categoria, la de cadets que s'incrusta entre els infantils i els juvenils. El

sector d'edat s'estableix agafant el darrer any d'infantils i el primer de juvenils. Això pot provocar determinats problemes perquè resulta que el C.D. Avance ha decidit, segons sembla, inscriure un equip de cadets. Això farà que el nombre de jugadors disponibles, per a cadets i per a juvenils, curtegi per cobrir sense problemes les dues categories. La directiva del C. D. Artà ha convidat la del C. D. Avance a trobar una forma d'acord i mantengueren una reunió. Sembla que no hi ha hagut resposta oficial, però circula la versió que es farà l'equip de cadets. El fet que tots dos equips en puguin sortir afectats hauria de fer reflexionar les dues directives i trobar una sortida.

Nous telèfons de l'Ajuntament

La Sala.....	83 50 17
Na Batlessa.....	83 52 67
Escorxadador.....	83 52 50
Hospital.....	83 50 01
Poliesportiu.....	83 51 42
Ràdio Artà.....	83 51 25
Cita prèvia.....	56 27 00

Esport Escolar.

Col·legi Sant Salvador.

El passat diumenge dia deu de juny va tenir lloc al poliesportiu Prínceps d'Espanya el lliurament de trofeus als campions de Balears de tennis taula. Margalida Garau, Jennifer Crespo i Margalida Lliteres, del col·legi Sant Salvador i integrants de l'equip femení cadet representant de la comarca de Manacor, varen quedar classificades en primer lloc després d'enfrontar-se a equips com el d'Esporles i Felanitx.

Aquesta posició els ha possibilitat de formar part de l'equip femení cadet de tennis taula que representarà

Col. Sant Bonaventura

S'ha participat a cross, tennis-aula, escacs, atletisme, mato, futbol-sala iniciació, benjamí i aleví masculí, i bàsquet infantil masculí.

A cross es va participar amb poc més de quaranta corredors que obtengueren distintes medalles al llarg de les proves, per la qual cosa un grup nombrós va ser seleccionat per formar els dos equips representants de les distintes categories a la final que es celebrarà a Sencelles.

En tennis-aula es classificaren per formar la selecció d'infantils en Pere V. Negre, i en alevins en Toni Gayà.

En escacs han participat a la fase final els germans Alex i Lluçia Alcover.

En atletisme s'ha destacat en les categories iniciació, benjamí i aleví. Després d'una nombrosa participació en les tres jornades de Cam-

l'esport escolar de Balears als Campionats d'Espanya, que es celebraran a Madrid dels dies vint-i-nou de juny al set de juliol.

Aquestes al·lotes, filles de coneguts jugadors de tennis taula d'Artà, han aconseguit arribar fins aquí després de participar a torneigs interiors de l'escola organitzats per l'Associació d'Alumnes. Això els permeté jugar al torneig comarcal d'on passaren a la fase final interinsular.

Des d'aquí volem donar l'enhorabona a les tres jugadores i al

pos, es classificaren quinze atletes. Aconseguien medalla a la final insular: Joan Vives, plata en longitud iniciació; Joan Moyà, bronze en longitud benjamí; i Miquel A. Riera, or en pes aleví.

Les nines quedaren campiones comarcals en mato.

En futbol-sala el nostre equip i el de Na Penyal formaren la selecció comarcal.

En bàsquet varen ser seleccionats els nostres jugadors Joan Josep Cladera i Francesc Sureda per a l'equip infantil selecció de la comarca. Sebastià Carrió, Miquel A. Riera i Toni Gayà per a l'equip aleví que havia de representar la comarca a les finals en les quals tant els infantils com els alevins quedaren segons de Mallorca. No està malament!

Vegeu l'equip de Sant Salvador que representarà Balears als campionats d'Espanya.

seu entrenador. Esperam que a Madrid els vagi tan bé com aquí. BONA SORT!

Col·legi Na Caragol

Hem participat en els següents esports.

- Futbol benjamí masculí. Sota les ordres de Manolo Cruz, l'equip ha quedat classificat en primer lloc de la comarca.

- Tennis-aula. S'hi ha participat per primera vegada. Els monitors han estat en Salvador Conesa i en Jeroni Cantó. Han preparat tres categories: aleví, infantil i cadet. Els alevins i els cadets quedaren en primer lloc a la fase comarcal i participaren a les finals insulars.

- Bàsquet infantil femení. Per primera vegada s'hi ha pogut participar amb els cursos setè i vuitè. S'ha fet una bona campanya amb l'ajut de la monitora Maria Ginard, i s'ha obtingut el segon lloc comarcal.

- Atletisme. Bons resultats de participació a les fases insulars. Cal destacar les marques aconseguides pels alumnes d'iniciació Miquel Ginard Palou, Mari Carmen Gasco Jaume i Patrícia Tous Cruz, tots a la carrera de 40 metres. A la categoria infantil en Biel Alzina Ayala ha quedat classificat segon de Balears als 40 metres, i Benet Nicolau Ferragut, cinquè a la dels 3.000 metres.

A més de les competicions esmentades l'escola ha realitzat un curs de difusió sota la direcció d'Andreu Gayà Llodrà, i un altre de tir amb arc.

Tir al plat

Nadal Capó,

campió junior de Balears per segon any consecutiu

Els passats setze i desset de juny en Nadal Capó Sureda va aconseguir revalidar el seu títol de Campió de Balears junior en el camp de tir Es Velar de Sencelles. Aquest cop el triomf es va produir en la modalitat de Fossa Universal i en Nadal va rebre un trofeu i un diploma que l'acrediten com a campió. Aquest triomf posa de manifest l'alt nivell que ha aconseguit en Nadal en aquesta modalitat esportiva.

En Nadal es veia amb possibilitats de guanyar però també ho veia difícil perquè

els estudis no li havien permès d'entrenar i arribar al nivell que ell desitjava. Abans d'aquesta tirada només havia participat en tres competicions, en les quals aconseguí un primer i un segon lloc en la categoria júnior, i el sisè en la general.

En el Campionat en Nadal va encertar noranta plats de cent, que és una bona marca si es té en compte la tensió i els nervis en què es desenvolupen aquest tipus de competicions. Ara té l'oportunitat de participar en els campionats estatals, però no acaba d'estar decidit.

AVUI MOS PASSA QUE NO ANAM D'OROS. El funeral de les idees està embossat i la ximeneia no tira. La taurina cerebral és tan evident, que si no li dam un ravell de través, qualche pic en caurà un man-yoc dins la greixonera i adéu sopes i faves cuinades. Fins i tot el peninsular de la Península Ibèrica té el pany tertulíaire barres posades. Es clar. Aquest temps tan xalocós no convida a altra cosa que no siga a folgar i tenir les mans fentes bufant-se els dits com un santo de guixo. Ara fa 80 anys, vingué de la mili un artanenc tot més i xarpat d'haver descobert les grans virtuds i avantatges de la parla castellana. De fet, era mig glossador, però 30 mesos a Burgos li capgiraren la closca i, de llavors ençà, es dedicava a la poesia culta essent un perill pels poetes del 98. Així que, un bon dia, presentà la primera entrega de versos castellans, cantant les excelsituds de la llengua de Don Miquel de Cervantes: "El dragón dragonate, rojo como un tomate, toma el sol en un forate y no hay quien lo mate". Després de tals cruixits de camella, es va llogar a Morell per hortolà. Resulta que a dins S'Hort de s'Estacada hi havia un cirerer que duia el redol d'una era. Donava goig de mirar-lo. Dreta com un fus tenia la soca. Era un hotel de cinc estrelles per cinquanta colles de caderneres i trescentes de gorrions. El poeta artanenc, naturalment, era el seu conserge, i a vegades les confonia d'habitació, donant-los la clau de la cambra ollera. A pesar de què la madona d'aquell lloc no anava portes obertes, el llegum era aigolós i, per tant, força diurètic. Les figueres de moro se n'aprofitaven de debò. No obstant, l'artanenc engreixava com un tudó, perquè sovint tenia carn de ploma al foc. Vat ací que un venturós dia, el capellà de Morell tingué la lluminosa pellarofa de convertir el cirerer en un Sant Antoni. El senyor posà un crit damunt En Borràs. "De cap de les maneres un arbre tan exuberant podia caure tan baix". L'amo, que de penjat no hi tenia més que l'aspecte, un dematí dugué un panerarro de peres a la senyora. "Oh quines peres més garrides. De quina perera són?". "Idò, són fetes pes cir-

Xerrim-Xerram

erer". "Es cirerers no fan peres" digué tota cremada la senyora. "Lo que és des nostro no esperi altra fruita. Ja que no sap fer cireres, ara li és passat pes mànc de fer peres". La senyora aprengué la lliçó. Tallen el cirerer i envien a Ciutat una troçada de metre i a la volta de mig any, quedà convertida en un Sant Antoni de ronyons closos. Ve la data de benedicció. Aprofitant la missa dels diumenges, el capellà benef Sant Antoni. Senyors, amos i missatges l'adoraren. Quan tocava el torn adora-tiu a l'hortolà, el porquer li fa sabent: "Ah que no diries qui és aquest Sant Antoni?". "Ell qui sap qui pugui ser!". "Fet-en comptes. Es aquell cirerer tan vagot". "Deixa'l per mi an aquest bètol". S'apropa a la imatge, li paupa el peu dret i li enfloca aquesta oda poètica digne de què Don Antonio Machado aplegàs els filats: "Cirerero te ví, en mi huerto te criastes, los milagros que tu hastes, me los passo por aquí. Com pots fer tu miracles si no saberes fer cireres!". "Aquí" és una forma com tantes d'altres per anomenar la regió evacuadora del cos humà.

COM HAVIA DE JUGAR BE ESPANYA QUANTRA

L'URUGUAY! Aquella interpretació de l'himne nacional, tocat per una gran banda superprofessional, va ser una convidada a fer sesta a canvi de pegar cosses a una pilota. Els músics italians confongueren l'andament i allò pareixia la tonada de l'anar a jeure. Déu meu, quin ritme tan lent! Si vos hi fixàreu, la partitura es-

tava exacallada. Tant, que dels clàssics reganyols l'exacallador en feu un feix per fer carbonissa per l'hivern. Havés convingut tocar l'himne per megafonia o substituir-lo pel cèlebre "Cap pelat titina".

I JA QUE PARLAM D'HIMNES

és una llàstima que el de Sant Antoni de Pàdua s'hagi de cantar a la temporada de la Declaració de la Renda. Vatua una aufàbia sense coll, la poca gràcia que ens fa a tots els qui, com nosaltres, mos ha sortit positiva, això de "bons artanencs contents i alegres". No podem col·legir que la fenomenal lletra sigui tan escaient amb les premonicions de la madastra Hisenda. Mirau per on i per afegitò, afegim el clam popular del Senyor Borrell quan ens convida a col·laborar dient: "Veniu tots, vells i joves, a fer la gran pagada al sac més benvolgut". Com que Sant Antoni des Juny és inamovible i En Solchaga més versàtil que l'oblada del panell del Centre Social, demanam passar comptes amb l'Estat Espanyol el tretzé mes de l'any. O sigui, exactament entre el 32 de desembre i el primer de gener. Així, per Sant Antoni estaríem contents i alegres i Hisenda, per poder aglapir-nos, estaria en fora de joc per manca de calendari impositiu.

confestador
83 50 33
automàtic

ENDEVINETA de Pere Xim

solució al número 26:
Declaració de la Renta

S'ha de tenir habilitat per saber-ho ensenyar. Es molt just el destacar si aprenen de marxar aviat i al final pot triumfar si mos surt espavilat.

Solució al proper número